

OMNES UNUM

(TODOS UNO)

GLASILO SLOVENSКИH DUHOVNIKOV
V ZAMEJSTVU

1 9 6 5
S T E V. 3

K A Z A L O

Stanko Skvarča: Maševanje v novih oblikah	65
Filip Žakelj: Pok. p. Anton Prešeren S. J.	68
Anton Orehar: Tretje zasedanje II. vatikanskega koncila	72
Splošne verske vesti	77
Slovenske revije: Anketa o komunizmu	79
Odšli so pred nami	89
Duhovniške novice	93
Nove rubrike za duhovnika pri navadni maši	96

Glede vseh upravnih zadev in poravnave naročnine se obračajate naravnost na upravo. Rev. Jure Rode, Ramón Falcón 4158, Bs. Aires, Argentina, ali pa na sledeče sobrate poverjenike:

Kanada: Rev. Anton Vukšinič, 146 Bell Street, Port. Colborne, Ontario.

U. S. A.: Rev. Jožef Ferkulj, St. Vincent Home, 1340 N. — 10 Str. Quincy, Illinois, USA.

Čile: Rev. dr. Trdan, Capellán, Hacienda Acuelo, Est. Hospital, Chile.

Italija: Rev. Tone Iskra, Chiesa del S. Nome di Maria, Foro Traiano 89, Roma.

Trst: Msgr. Jože Jamnik, Boršt 91, Trieste.

Gorica: Mons. dr. Franc Močnik, Via Don Bosco 3, Gorizia.

Avstrija: Rev. Vinko Zaletel, Viktringer Ring 26, Klagenfurt.

Naročnina: Za Argentino in Čile 400 argentinskih pesov. Za U. S. A. 3 dolarje. Za vse ostale dežele vrednost zamenjave 3 dolarjev. Kdor želi, more poravnati naročnino z mašnimi štipendiji. To velja zlasti za Evropo. Opraviti je treba tri sv. maše. Naj nikče ne opravi maš prej, dokler mu ni sporočeno, da so namenjeni zanj že določeni. Maše, za katere nam ni sporočeno, da so sprejete oz. opravljene, smatramo za neopravljene in naročnino za neopravljeno.

Uprava

OMNES UNUM

GLASILO SLOVENSkih DUHOVNIKOV V ZAMEJSTVU

LETO XII.

BUENOS AIRES

ŠT. 3

Naše maševanje v novih oblikah

Stanko Skvarča, Argentina

V moči sv. reda smo postali podobni Kristusu Svečeniku, zaznamovani z njegovim vekotrajnim duhovništvom. Ta naša deležba na Gospodovem potifikatu vsebuje dve dopolnjujoči se dimenziji: voditi moramo duše *ad Patrem* in deležiti božje dobrine *ad homines*. Vršiti nam je torej poslanstvo posredništva; smo nadaljevalci rešitvenega dela edinega Srednika — Kristusa Gospoda.

1. Jezus ni bil nikdar v višji meri posredovavec med Očetom in nami kot na Golgoti. Pontifex — pontem faciens inter coelum et terram. Vrhunska točka njegovega svečeništva je bilo njegovo blaženo trpljenje.

Duhovnik nove zaveze ni nikoli duhovnik v tolikšni polnosti in v vsem svojem bistvu kakor pri obnavljanju kalvarijske žrtve. Tudi sveta Cerkev nam venomer dopoveduje, da moramo biti nad vsemi dnevnimi opravki v prvi vrsti viri sacerdotum. Duhovnik je ustvarjen za mašo kakor je letalo narejeno za polet in ladja za plovbo. *Sacerdos ad missam*. Le pri maši je stoodstotno nenadomestljiv. Maša je ves duhovnikov smisel. Ako ga izgubi, je izkoreninjeneč, brez orientacije. Njegovo poslanstvo je doživelo polom. Njegovo duhovniško življenje je le še klavrno ždenje brez samoposvečenja in brez milostipolnega vplivanja na božje ljudstvo. Dejansko je že na poti do „ad statum laicum reductus“.

2. S poudarjanjem bistvene pomembnosti Daritve še daleč ne mislimo, da naj bi sacerdos Domini ostal zgolj maševavec! Maša, spomin Gospodovega trpljenja, naj bo gibal in program glehernega krščanskega in posebej duhovnikovega dinamizma. „Daritev bodi ti življenje celo!“ — bi mogli v tem smislu porabiti besedo naša pesnika.

Duhovnik ni drugi Kristus. Le v obhajanju eharistične liturgije, marveč predseduje tudi liturgiji besede, je služabnik Besede; naj bo glasnik veselega oznanila božjim otrokom. Učenik je bil v vsem svojem zemeljskem bivanju goreči ljubitelj duš in njihovega rešenja: v besedi in dejanju. Takisto zahteva in pričakuje od svojih duhovnikov. Vsako dobro drevo rodi dober sad. Ignem veni mittere in terram.

Moči za vseodrešujoči misijonski apostolat pa izvirajo iz duhovno opravljene vsakodnevne maše. Zakaj brez molitve ni pristnih uspehov, in maša je molitev per excellentiam. Brez trpljenja tudi ni sadov po pričevanju Gospoda samega: „Ako pšenično zrno ne umrje...“. Maša nas uči za Njim križ nositi,

nam dovaja energij za prenašanje nehvaležnosti, navideznih neuspehov in bridkih ponižanj. Le v teh perspektivah postanemo živa priča Kristusova in trdna vez med Bogom v nebesih in ljudmi na zemlji.

Milost je vse, je dejal Claudel. Maša je vse, je vseh milosti polna.

3. Teoretsko nam je vse to jasno. A v našem ravnanju se godi, kakor da o tem še ne bi kaj prida čuli. Ta ali oni celebrant vnemarno odmrma predpisane mašne molitve in frfraje izvrši liturgične gibe (posebno križ nad kelihom z naravnost smešno naglico). Odkod ta površnost?

Zdi se, da je en vzrok pomanjkanje prekaljene vere. Tudi v nas je čisto vera praktično obledela. Vera v sv. rešnje daritev. *Iustus meus ex fide vivit*. Moj duhovnik živi iz maše. — Drugi vir tega zla je pač nesrečna rutina. *Quotidiana vilescunt*. *Missa quotidiana vilescit*. Utegne postati šablona. V neizmerno duhovno škodo duhovnika, pa tudi drugih.

4. Do sedaj ta rutina ni bila tako vidna. Najpreje je mašnik mašo „bral“ tako rekoč bolj zase, hrbet kazaje ljudem. Njegove morebitne ritualne napake, površne kretnje niso bile zlahka opazne; še teže so razbrali odsotne in raztresene misli na njegovem obrazu. Vsak zase je molil s svojim molitvenikom, manj bogaboječi so se bolj zanimali za pevce in njih petje na koru. — Dalje je bilo vse v tujem, mrtvem jeziku in jim torej ni bilo mar, kako je izgovarjal celebrant že itak neznane jim latinske besede.

Zanaprej bo drugače. Oficiant je z novo liturgično obnovo postal dobesedno „na ogled postavljen“. Obrnjen proti ljudstvu in z uporabo narodnega jezika predseduje zbrani srenji in pred očmi vsega zbora izvrši daritev nove zaveze. — Ta sprememba, sama zase tako dobrodošla, bo dvorezen meč: Ako bo duhovni oče obhajal obojno liturgijo digne, *attente ac devote*, z notranjim doživljanjem, bo za vernike blage volje občuten blagoslov in v viden duhovni napredek. Ob nasprotnem ravnanju pa bo povzročal zgledovanje posameznikov in grajo občestva. Vedeti moramo namreč, da so posebno preprosti ljudje, odrasli in celo otroci, izvrstni opazovalci duhovnikovega zadržanja pri svetih opravilih. To je bilo vedno, že pred to reformo. Ko so pred leti pokopavali mladega človeka in je župnik globoke pogrebne molitve iz obrednika preveč mehanično zdrdral, so bili navzoči užaljeni in so to površnost trpko kritizirali. — „*Et observaverunt eum.*“

Po 7. marcu je opaziti, da navzoči budno slede našim besedam in dejanjem. Trenutno sprejemajo sicer vse novosti s pridržki, boječ se, da se ne bi novo bogoslužje preveč zavleklo; tudi pobožni verniki ne marajo, da bi bilo sv. opravilo dolgo. Na drugi strani jim tudi ne bo všeč neumljivo požiranje besed in prehitro obračanje celebrantovo. Toda skušnja kaže, da je mogoče tudi po novem vzorno opraviti božjo službo v skoro istem času kot prej, ker so pač odpadle nekatere molitve. Pri navadni maši (brez vodje in lektorja) bo pa brez kake naglice duhovnik zlahka končal sv. mašo še mnogo preje kot doslej.

Vse moramo storiti, da bo novi ordo missae nam in vernim v zveličavni prid. Zato se moramo varovati, da ne bomo zapadali v šablono. Še vse bolj kot doslej nam mora biti prva dnevna skrb vestna liturgična priprava svete novozavezne Daritve. Bližnja priprava nanjo more obstajati iz dveh delov. Kratka meditacija o maši na splošno ali branje razlage mašnih tekstov tistega dne. V ta namen imamo na razpolago sila uporabne knjige, kot so npr. Parsch, *Das Jahr des Heiles* (*El año litúrgico*); Baur, *Seid Licht!* (*Sed Luz!*). Najboljše delo z

razlago stalnih delov svete maše so premišljevanja Th. Schnitzlerja: Die Messe in der Betrachtung, ki je izšla v španskem prevodu (Meditaciones sobre la Misa). — Po kratki meditaciji, ki ustvari primerno razpoloženje, sledijo nekatere predmašne molitve iz brevirja.

Tako pripravljena maša bo nujno imela individualni in pastoralni uspeh. Spremljal bo celebracijo tisti notranji molk, ki je potreben ob tako vzvišenem nadnaravnem dogajanju: dum medium silentium tenerent omnia...

Kaj je pravzaprav najvišji in bistveni cilj našega pastirovanja? Da bi se ljudje k Bogu spreobrnil, da bi dospeli do Kristusa, ki je pravi Bog in pravi Človek. Še točneje naj povemo: da bi človeški otroci spoznali in obhajali evharistično daritev našega Gospoda Jezusa Kristusa! — Popolni kristjan je končno le tisti, ki se udeležuje mašnih misterijev in z ostalimi prejema Gospodovo Telo in v evharistični povezanosti ustvarja edinost Cerkve.

Celotni duhovnikov apostolat mora biti neprestano vabilo, nujno in splošno, k velikemu evharističnemu shodu. Ako ni, ostane njegovo pastirstvo na pol pota ali celo propade.

Sv. maša je Pascha Domini, mimohod našega Gospoda. Med obhajanjem tega misterija mu duhovnik — kot drugi Kristus — prinaša svoje uspehe in neuspehe, mu izroča zadeve vernih in nevernih vsega sveta, posebej še prošnje in stiske lastne žrede.

Iz gore ki je Kristus v maši, tečejo vode milosti nanj in dajejo rast ter sad vsemu njegovemu naporu, po njegovem posredovanju posvečujejo božje ljudstvo in segajo tudi v duše še ne opravičenih. „Milost je vse!“ Zavoljo tega „se spodobi in je pravično“, da postane in ostane obnavljanje kalvarijske žrtve — zlasti po obnovi obrednih oblik — alfa in omega našega duhovniškega poslanstva.

Katoliški nauk je najvišja stopnja spoštovanja človeka. Je hrbtenica vsega človeštva, ker ga vodi k njegovemu cilju. V tem nauku najde človek smisel svojega življenja, najde Boga, tisto popolnost življenja, ki nam jo je pokazal učlovečeni Bog s svojim življenjem in delom na zemlji (Pavel VI. v nagovoru

20. novembra 1964).

P. Anton Prešeren, generalni asistent Jezusove družbe je odšel po plačilo

Dr. Filip Žakelj, Argentina

O p. Antonu Prešernu so Slovenci kot o veliki in zelo vplivni osebnosti dolga desetletja mnogo govorili. Ob njegovi smrti so se ga menda spomnili vsi slovenski zamejski in zdomski listi in časopisi. 14. maja 1965 je tudi vatikanski Osservatore Romano objavil dolg spominski članek, ki ga je napisal g. France Dolinar. Preden boste brali tale skromen spominski članič, napisan iz hvaležnosti za vse osebne dobrote, ki mi jih je pokojni generalni asistent izkazal zlasti ob času, ko sem po drugi svetovni vojni malo manj kot dve leti živel v Rimu, pa tudi kasneje, ko sem odšel v Argentino, bo že tiskana knjižica o pokojnem generalnemu asistentu, ki jo je sestavil omenjeni g. France Dolinar in tiskalo papeško vseučilišče Gregoriana.

P. Anton Prešeren je bil sin Šimna Prešerna in Jožefe Jeglič, sestre nadškofa dr. Antona Bonaventura Jegliča. Na svet je prišel 8. junija 1883, tri mesece za pokojnim škofom dr. Gregorijem Rožmanom (rojen 9. marca 1883), v Zabreznici, ki spada pod župnijo Breznica, ki je dala slovenskemu narodu toliko pomembnih mož.

Ko je bil mali Tonček šolarček, je njegov stric dr. Anton Jeglič goreče deloval v Bosni. Ker je bil fantek nadarjen, ga je stric spravil na gimnazijo v Travnik v Bosni, kjer je živel od leta 1894 do 1902.

Po končani maturi ga je stric poslal študirat v Rim; bival je v znanem Germaniku od leta 1902 do 1909 ter obiskoval papeško vseučilišče Gregoriano. Na god sv. apostolov Simona in Jude leta 1908 je prejel v Rimu mašniško posvečenje. Na novo mašo v Rim je seveda prišel tudi njegov stric dr. Anton Bonaventura Jeglič, ki je bil takrat že dobrih deset let ljubljanski škof.

Iz Rima se je poleti 1909 vrnil z dvema doktoratoma. Komaj kakih devet mesecev je bil za kaplana v Borovnici: od avgusta 1909 do maja 1910, ko je v njem dozorel sklep, da bo vstopil v Jezusovo družbo, na kar je mislil že kot bogoslovec. Odločil se je za avstrijsko provinco, pod katero so takrat spadali tudi jezuiti na Slovenskem in Hrvaškem. Redovniško življenje je začel 3. oktobra 1909. Noviciat je prestal v št. Andražu na Koroškem.

Od leta 1913 do 1918 je bil v Collegium Maximum v Innsbrucku. Eno leto se pripravljaj za profesorsko službo, potem pa je najprej poučeval modroslovje, potem pa fundamentalko, za kar je bil močno navdušen.

Po nastanku Jugoslavije leta 1918 se je rodila nova jugoslovanska viceprovinca Jezusove družbe. Predstojniki so ga poklicali brž v domovino. Od 8. decembra 1918 do 22. aprila 1922 je bil profesor in ravnatelj v nadškofijskem semenišču v Sarajevu. A božja Previdnost mu je naložila še bolj odgovorno službo: imenovan je bil za viceprovinciala jugoslovanske province. Viceprovincial je bil od 28. aprila 1922 do 11. januarja 1931.

Vodstvo Jezusove družbe je videlo njegove velike sposobnosti. Zato ga je vrhovni predstojnik leta 1931 poklical v Rim, v glavno hišo Jezusove družbe za generalnega asistenta za slovanske province Jezusove družbe. To veliko dolžnost je nosil na ramah od 11. januarja 1931 do 7. marca 1965, prav do smrti. Pravijo, da od ustanovitve družbe Jezusove pa do p. Prešerna ni bilo nobenega generalnega asistenta, ki bi toliko časa vršil takšno službo, to je dobrih štiriintrideset let. Vrhovni predstojniki so se nanj pač mogli zanesti: bil je jezuit od vrha do tal, izobražen — obvladal je npr. lepo število jezikov — in razumen svetovavec. Ko so se po drugi svetovni vojni razmere nekoliko uredile, so v Rimu volili novega vrhovnega predstojnika. Takrat se je med kandidati omenjalo tudi Prešernovo ime.

Za vrhovnega predstojnika sicer ni bil izvoljen, pač pa ga je nov predstojnik obdržal pri sebi in mu izročal še nove naloge. Tako je bil že od leta 1947 delegat vrhovnega predstojnika za Vzhodni inštitut in za zavod Russicum, od leta 1951 do 1958 pa še delegat za papeško vseučilišče Gregoriano, za Biblični inštitut, za Poljski kolegij, za zavod Damascenum in za Kolegij sv. Roberta Bellarmina. Večkrat ga je vrhovni predstojnik določil tudi za vizitatorja raznih samostanov.

Kmalu po končani drugi svetovni vojni je šel kot vizitator na Poljsko — nekdo je rekel, da je bil menda prvi duhovnik z Zahoda, ki je po drugi svetovni vojni smel čez železno zaveso — in se vrnil z malo drugačnim gledanjem na razmere pod komunističnimi oblastniki, kakor so sodili tisti, ki so komunizem bridko občutili na lastni koži. Seveda je kasneje sprevidel komunistično taktiko ob vedno hujšem komunističnem pritisku tudi na Poljskem.

Doživeti je moral hudo preganjanje Jezusove družbe v komunistični Jugoslaviji; saj so jezuitom v Sloveniji npr. vzeli v Ljubljani mogočno cerkev sv. Jožefa, samostan in dom duhovnih vaj in jih zapirali; nekateri so kar po več let trpeli po ječah in na prisilnem delu. Doživel pa je tudi dve tolažljivi stvari: veliko poklicev v Jezusovo družbo v slovenski domovini in v zdomstvu, pa ustanovitev slovenske jezuitske viceprovincije, ki ima za sedaj svoj sedež v Borovnici, od koder je on leta 1910 odšel v Jezusovo družbo.

Najbrž ima on glavno zaslug, da so danes kar trije slovenski jezuiti kot profesorji na Gregorijani v Rimu: p. Ivan Zore, p. Vladimir Karel Truhlar in Maksimilijan Žitnik, na Vzhodnem inštitutu pa deluje p. Ivan Žužek.

Ko je bil on delegat za Vzhodni inštitut, je več slovenskih jezuitov tam študiralo. Zadovoljen je bil, da se je zanj zanimalo tudi nekaj slovenskih duhovnikov. Vesel je bil treh slovenskih bogoslovcev, ki so iz slovenskega izseljenkega semenišča odšli v Russicum ter sprejeli vzhodni obred.

Morda še ni bilo Slovenca, ki bi imel tako tesne stike s sv. sedežem kot p. Prešeren. V Rimu sem nekoč slišal, da je bil Pij XII. glede slovanskih vprašanj „tabula rasa“, da razmer ni poznal dobro in da je bil p. Prešeren njegov dober svetovavec. Z dobrim papežem Janezom XXIII. pa sta bila stara prijatelja že od takrat, ko je bil Jožef Roncalli apostolski delegat v Bolgariji, p. Prešeren pa viceprovincial. V rimskih kongregacijah in po zavodih so p. Prešerna dobro poznali. Zato so vsakega z njegovim priporočilom vedno ljubeznivo sprejeli in mu odprli vrata. Zato smo Slovenci prav preko njega dobili marsikatero zaslonbo pri sv. sedežu. Za nekatere stvari vemo, druge so ostale skrite. Sam ljubi Bog ve, koliko je v tem pomagal škofu dr. Gregoriju Rožmanu, in nadškofu Antonu Vovku.

Rad je imel Hrvate, saj je toliko časa živel med njimi kot dijak, kot profesor in ravnatelj ter kot viceprovincial. Včasih je v pogovore in pisma med slovenske besede kako hrvaško vpletel. Na slovenskih tleh ni veliko živel, ker je že srednjo šolo drugod študiral, prav tako modroslovje in bogoslovje, kot redovnika so ga pa spet dolžnosti drugam klicale. Vendar je ohranil živo narodno zavest, ljubil svoj narod in rad pomagal, kolikor je le mogel. S svojim stricem škofom dr. Antonom B. Jegličem pa se je vedno udeleževal pomembnih narodnih in verskih slovesnosti.

Najbrž ne bodo vsi v vsem pritrdili dr. Cirilu Žebotu, kar je ob Prešernovi smrti zapisal v Glasu Slovenske kulturne akcije, oziroma isto v Slovenski državi, vendar bo ostalo res, da so Stražarji imeli bolj žive stike z njim in gotovo večjega prijatelja kakor morda starejši zastopniki glavne slovenske katoliške stranke (SLS). Razloga bosta najbrž dva: Mladina se mu je znala bolj približati in mu marsikaj priznati, kar je bilo sicer tako dobremu in plemenitemu gospodu asistentu le nekoliko všeč. Še močnejši razlog bo pa morda v tem, ker je imel Stražarje za učence dr. Lamberta Ehrlicha, ki je tako zelo bil zrastel z Jezusovo družbo; saj je prav p. Prešerna kot viceprovinciala prosil za sprejem vanjo, kakor je p. Prešeren sam izpovedal v pridigi med sv. mašo v kripti vatikanske bazilike ob petletnici Ehlichove smrti.

Nadškof Jeglič je svojega nečaka zelo rad imel in mu veliko zaupal; nekaj o tem zares prisičnem razmerju je Jeglič zaupal svojemu dnevniku, nekaj pa je p. Prešeren izpovedal v Glasniku Srca Jezusovega po Jegličevi smrti. Msgr. dr. Jože Jagodic je o tem marsikaj objavil v Jegličevem življenjepisu. Nečak je svojemu stricu pridigal npr. na zlati maši v Begunjah poleti leta 1923; pa se je udeležil tudi njegove biserne maše leta 1933. Takrat sem p. Prešerna, tega močnega in visokega Gorenjca, prvič v življenju videl. Stric pa se je nečaku večkrat odkril in mu npr. tudi razodel, da se bo ljubljanski škofiji odpovedal, ker je spoznal, da je tako volja božja.

P. Prešeren je ljubil tudi preproste ljudi. Kako rad je zadnja leta z rimskimi Slovenci hodil na skupne izlete in romanja ter se udeleževal njihovih verskih prireditev in sestankov ter jim maševal in pridigal.

Izredno rad je zahajal v hišo šolskih sester na Via dei Colli 10. Kolikokrat je tam pridigal in maševal. Tudi zadnjo sv. mašo — polnočnico in drugi dve sv. maši — na božič leta 1963 je tam opravil. Poslej ni mogel več maševati. Bil je tudi dober spovednik šolskih sester. Ko sem bil še v Rimu, mi je neki slovenski duhovnik rekel, da je pok. p. dr. Hugo Bren OFM znal sestre tudi malo okraščiti — veliko je zahteval od njih — p. Prešeren je pa znal lepo pogladiti.

Slovenske duhovnike je rad imel. Izrazil je npr. svoje zadovoljstvo, ko so ga vprašali, kaj misli, ali naj začno z izdajanjem zamejskega in izseljenskega duhovniškega lista *Omnes unum*. Dejal je med drugim: „O potrebi takega duhovniškega glasila ni nobenega dvoma“ (OU, 1954, leto 1, štev. 1, str. 16). Ko se jih je precejšnje število ob izgonu iz taborišča zateklo v Rim, je osebno posredoval pri papežu Piju XII. zanje, da so jih sprejeli po rimskih samostanih.

Tudi na slovensko izseljensko razumništvo ni pozabil. Tako je npr. pri Piju XII. dobil celo nekaj denarne podpore za Slovensko kulturno akcijo. P. Alojziju Kukavici S. J. pa je ponovno naročil, naj se tu v Argentini posebej zavzame za slovenske izobražence in akademsko mladino. Veljalo je že za pravilo, da je p. Prešernu treba poslati vsako slovensko knjigo in revijo, ki izide.

Tudi Družabna pravda ga je štela med svoje prijatelje in dobrotnike. Po

njegovi zaslugi je vatikanska tiskarna zastoj natisnila slovenski prevod dveh velikih okrožnic pokojnega Janeza XXIII. o socialnem vprašanju (Mater et Magistra) ter o miru na svetu (Pacem in terris).

Posebno hvaležnost sta mu pa dolžna slovensko izseljensko semenišče in Rožmanov zavod. Dr. Andrej Farkaš je pred nekaj leti v Omnes unum stvarno popisal, kako je p. Prešeren pri Piju XII. dosegel ustanovitev begunskega semenišča in teološke fakultete ter izdatno podporo. Vso ustanovo je vedno budno spremljal. V velikih krizah, ki jih res ni manjkalo, je bila vedno prva beseda: „Na p. Prešerna se bo treba obrniti.“ Pa je vedno uspešno posredoval zlasti pri Kongregaciji za semenišča. Tako je po smrti škofa dr. Gregorija Rožmana Kongregacija za semenišča semenišču v Adroguēju odvzela značaj fakultete, a p. Prešeren je skupaj s škofom Antonom Vovkom dosegel, da je ustanova vsaj kot semenišče še mogla nadaljevati. Pokojni ljubljanski nadškof ga je imenoval celo za svojega delegata za adrogujsko semenišče. To dolžnost je z veseljem vršil prav do smrti.

Tu v Adroguēju hranim tudi več njegovih pisem, ki živo pričajo, kako mu je bila tudi zadeva beatifikacije b. sl. škofa Friderika Barage pri srcu.

Po njegovi veliki zaslugi smo verni Slovenci pred nekaj leti dobili svoj slovenski cerkveni zavod Slovenicum v Rimu.

Na božič leta 1963 je prvič začutil, kako mu je začelo pešati srce. Doživljal je kar naprej majhne srčne kapi. Prisotnost duha je ves čas ohranil, a delati ni mogel več dosti. Dve veliki stvari pa sta mu ostali: trpljenje in molitev. Članek v Katoliškem glasu (11. marca 1965) tako lepo pravi: „Rožni venec za rožnim vencem je drsel skozi njegove izsušene prste.“

Na prvo postno nedeljo, 7. marca 1965 ob dveh ponoči se je njegova duša ločila s tega sveta v Rimu, glavni hiši Jezusove družbe, v ulici Borgo Santo Spirito. Kropit so ga v velikem številu prihajali visoki cerkveni dostojanstveniki in najbolj preprosti. Čeprav so v Vatikanu tisti čas imeli duhovne vaje, so k njegovemu mrtvaškemu odru prišli kardinali Bea, Marella, Traglia in Slipyj. Kardinal Slipyj je že na dan smrti zvečer z gojenci ukrajinskega zavoda opravil žalne molitve. Drugi dan so podobne molitve opravili gojenci Russicuma pod vodstvom p. rektorja Olšerja, ki je češke narodnosti. Pogrebnihi slovesnosti 9. marca so se udeležili poljski in litvanski škof, nadškof dr. Alojzij Fogar, predstojniki raznih slovanskih cerkvenih zavodov, zlasti pa slovenski duhovniki, redovniki, gojenci Germanika, šolske sestre in v Rimu živeči Slovenci, pa tudi vodstvo in gojenca slovenskega duhovniškega zavoda. Iz domovine je prihitel na pogreb p. Miha Žužek, viceprovincial slovenske viceprovincine. Iz Trsta pa je prišel msgr. Lojze Škerlj. Pogrebno sv. mašo je imel začasni vrhovni predstojnik Jezusove družbe p. Swain. Sožalje je po kard. drž. tajniku poslal tudi sv. oče Pavel VI.

28. marca pa so rimski Slovenci imeli posebno žalno slovesnost za pokojnim p. Prešernom. Sv. mašo je opravil nadškof dr. Alojzij Fogar, velik pokojnikov prijatelj, temeljito predavanje o rajnem generalnem asistentu pa je imel g. France Dolinar.

Slovensko izseljensko semenišče in Škofov zavod sta se svojega dobrotnika in nekdanjega škofovega delegata spomnila s peto črno mašo na trideseti dan po smrti, 7. aprila 1965. To je bila v semeniški kapeli Marije Pomagaj prva peta črna sv. maša v slovenskem jeziku.

Naj skupaj s svojim stricem nadškofom dr. Antonom Bonaventurum Jegličem na onem svetu Marijo prosi za tako preizkušani slovenski narod.

Tretje zasedanje II. vatikanskega koncila

Mons. Anton Orehar, Argentina

Pavel VI. je pred zasedanjem poslal pismo dekanu kardinalskega zbora Tisserantu, v katerem vabi, naj vzpodbudi koncilске očete in verno ljudstvo, naj z molitvijo in pokoro izprosijo blagoslova zasedanju koncila, ki je zadeva vseh vernikov, da celo vsega človeštva.

Pravico do udeležbe na 3. zasedanju koncila je imelo 3070 očetov, prišlo jih je pa dejansko 2513. Papež je objavil, da bodo prišle to pot kot poslušalke k sejam tudi nekatere ženske, kar se je kasneje tudi zgodilo. In sicer je bilo nekaj vrhovnih predstojnic redovnic in nekaj laičnih zastopnic, prva med njimi Francozinja Monnet. — Iz Jugoslavije so prišli vsi škofje razen bolnikov. Udeležili so se tretjega zasedanja vsi slovenski škofje: dr. Pogačnik, nadškof ljubljanski, dr. Držečnik, škof mariborski in dr. Jenko, škof-administrator Slovenskega Primorja.

Zasedanje se je začelo 14. septembra 1964, na praznik sv. Križa s koncelebrirano mašo, ki jo je opravil Pavel VI. skupaj s 24 koncilskimi očeti, izbranimi iz vsega sveta. — V nagovoru tega dne je papež pokazal važnost tretjega zasedanja in v glavnih obriših njegovo vsebino, posebej je poudaril vprašanje škofovske oblasti v zvezi s papeževu.

15. septembra so se začele delovne seje tega zasedanja. Takoj v začetku je kard. Tisserant ponovno izjavil, da koncil ne bo proglašal kakih doktrinarnih sklepov, ampak hoče povečati pastoralne akcije Cerkve. Opozoril jih je isti kardinal, ki je vodja predsedstva koncila, naj držijo tajnost razpravljanja in se varujejo zapravljanja časa s ponavljanjem misli, ker mnogi želijo zaključiti koncil na tem zasedanju, — kar se ni izpolnilo. — Razprave so izmenoma vodili 4 moderatorji.

Obravnavati so začeli osnutek „O Cerkvi“ in sicer najprej o poslednjih rečeh, o povečani Cerkvi. Nekateri očetje so želeli bolj točno določitev nauka o vicah in peklu. Zanimiva je bila misel kard. Suenensa o proglašanju svetnikov, ko je potožil, da manjka med svetniki zastopnikov praktičnih stanov in pa bolj pravična razdelitev med vse dežele sveta. — Naslednje dni so govorili o osnutku „O Mariji“, kjer so se od vseh početkov mnenja zelo križala. Poljski škofje so po kard. Wyszinskem predlagali, naj proglasijo Marijo kot Mater Cerkve. Drugi so želeli, naj določijo nauk o Mariji Srednici milosti, čemur so nasprotovali drugi zaradi ozira na ločene brate, zlasti protestante, češ da je edini srednik Kristus.

Za tem je prišlo na vrsto poglavje „O pastoralnih dolžnostih škofov“. Posebej je bil govor o sovladanju Cerkve skupaj s papežem po škofih, čemur so se mnogi upirali, češ da zasenci papeževu oblast. Prav tako je bil zanimiv problem razmerja redovnikov do krajevnih škofov, zlasti glede dušnega pastirstva; grajali so vsi vmešavanje svetne oblasti v imenovanje škofov. — Med razpravljanjem so bila ves čas glasovanja o izdelanih osnutkih. Kot poročevalec teološke komisije je nastopal splitski škof Franić, znan kot pristaš konservativnega krila, in je ostro odklanjal sovladje škofov nad vesoljno Cerkvijo. Med zasedanjem je kardinal-dekan izrazil pritožbo mnogih škofov čez izvedence, ki

zunaj koncilne dvorane v predavanjih razlagajo svoja ločena stališča. Razpravljali so zlasti o zakramentalnosti škofovskega posvečenja, kar je posebej zagovarjal med drugimi dunajski kardinal Koenig. Med razpravljanji je umrl poljski vojaški škof Gawlina, ki je govoril o češčenju Matere božje in navajal za to izjave Martina Lutra. Imel je pripravljen govor o izseljencih, kar je moral prebrati drug poljski škof. V naslednjih dneh so v tem osnutku razpravljali o duhovništvu in zvezi škofov z duhovniki. Osnutek je bil raztrgan in slabo pripravljen. Poudarjali so dolžnost škofov skrbeti za **emigrante**, zlasti je o tem resno govoril tajnik Konzistorialne kongregacije kard. Confalonieri in škof Rupp iz Monaco, ki je bil svoj čas narodni direktor za izseljence v Franciji. Z glasovanjem so sprejeli osnutek, ki govori, da so škofje nasledniki apostolov, ki prejmejo s posvečenjem polnost duhovništva in s papežem vodijo Cerkev, kar dokazuje že zelo stara navada. Ko je bilo zaključeno razpravljanje o pastoralni dolžnosti škofov, je škof De Smedt predložil poglavje „O verski svobodi“, za katero je rekel, da se prvič v zgodovini govori na koncilu. K razpravi se je oglasil škof Čekada iz Skopja, ki je zelo poudarjal potrebo izjave o verski svobodi. Pokazali so na pomanjkljivosti, zahtevali zlasti zaščito vernikov, kjer vlada preganjanje Cerkve. Ločili so se očetje v svojih mnenjih in sicer so nekateri poudarjali, da ima človek pravico po glasu svoje vesti svobodno izbirati svojo vero, drugi pa so zagovarjali, da ima verska svoboda svoj temelj v zahtevah skupnega blagra. Razlika mišljenja v tem problemu je kazala, kako vplivajo krajevne razmere; povsem drugače so govorili severnoamerikanski škofje, ki so zagovarjali polnost te svobode, drugače škofje Španije in Italije, ki so se bali za prestiž katoliške vere v svojih deželah. Razprav o tem je bilo veliko in vsi so čakali, da bodo v zadnjih dneh dali osnutek tudi na končno glasovanje, pa so ga po odločbi papeževi in na prošnjo nekaterih škofov odgodili, kar je zbudilo eno najburnejših reakcij, zlasti od američanskih škofov.

Zatem je prišlo na vrsto vprašanje „Razmerja Cerkve do Judov in nekristjanov“, kjer je zlasti kard. Lienart poudaril, da koncil govori o tem zgolj z verskega, nikakor ne s političnega ali ekonomskega vidika. Namen je bil, da se rešijo zlasti sedanji Judje očitka bogomorstva. Upirali so se tej oprostivni italijanski škofje in škofje iz arabskega sveta; ti zadnji iz političnih razlogov. Američanski škofje so v razpravi kazali na judovski izvor Cerkve, po načrtu božje Previdnosti. Za oprostitev Judov očitka bogomorstva se je zavzemal tudi zagrebški nadškof Šeper, ki je poudarjal zlasti verski značaj izjave. Za razmerje z nekristjani na sploh je po sodbi japonskega škofa Nagae treba poudariti resnico o Bogu Stvarniku in njegovo voljo do odrešenja nesrečnega človeštva. Med tem so sprejeli tudi del osnutka, ki s pristankom papeževim dovoli škofovskim konferencam uvesti **diakonat** za starejše poročene moške in za mlajše, toda samške. Zanimivo je, da so osnutek o razmerju do Judov izglasovali, niso ga pa slovesno razglasili.

Prav na praznik sv. Hieronima so začeli 30. septembra obravnavati osnutek „O razodetju“, ki je v prvotni zasnovi dvignil vihar na 1. zasedanju. Razpravo sta začela škof Franič iz Splita, ki se je izrekel proti tej obliki, ter nadškof iz Firence, tudi konservativec, ki je pa novo obliko branil. Zlasti poudarjajo nekateri uravnovešeno sodbo o vrednosti sv. pisma in ustnega izročila (kard. Leger). Kardinal Landazuri iz Peruja je poudarjal dinamično veljavo sv. pisma za vsake razmere. Poljski škof Kowalski je izrazil željo, naj koncil temu poglavju priključi obsodbo materialističnega brezboštva. Mnogi so poudarjali, da določitev

razmerja med sv. pismom in ustnim izročilom še ni zrela za zaključno besedo. Kard. Fufini iz Palerma je nasprotoval preveliki svobodi razlagalcev sv. pisma.

Med tem so izvedli glasovanje o 1. poglavju „O ekumenizmu“, ki je razlaga: Kristusova Cerkev je ustanovljena kot ena in edina. Sedanja ločitev nasprotuje Kristusovi volji in je razlog za pohujšanje svetu. Koncil priporoča katoličanom delo, da bi se vsi kristjani zedinili. Kristus je bil poslan od Očeta na svet, da bi rešil vse ljudi in jih združil v en sam hlev. Sv. Duh je duša vse enotnosti. Cerkev je zgrajena na enem samem temelju, ki je Peter. Skrivnost edinstvi je zgrajena na Kristusu in se izraža v različnih darovih Sv. Duha. V Cerkvi je prišlo do globokih ločitev, ki trajajo do danes. Čeprav so druge skupnosti ohranile mnogo dobrih elementov, ki so tudi v katoliški Cerkvi, je še danes mnogo, kar nasprotuje popolni združitvi s katoliško Cerkvijo.

V preteklosti je bilo mnogo vzrokov in krivde za ločitve; danes ni mogoče obtožiti greha tistih, ki žive v ločenih skupnostih; res pa je, da je mogoče najti polnost sredstev odrešenja samo v katoliški Cerkvi. Koncil vzpodbuja, naj bi se storilo vse, da bi znova dosegli popolno zedinjenje. Katoličane vzpodbuja, da bi se udeleževali dela za zedinjenje s tem, da se izogibajo besed in sodb ter del, ki bi lahko žalila ločene brate; naj bi se vršili razgovori med strokovnjaki različnih skupnosti za boljše poznanje njihovih nauk. Sodelovali naj bi v vsem, kar se tiče obče blaginje. Katoličani naj budno pospešujejo vse, kar koristi zedinjenju, v pokorščini svojim pastirjem. Spoštujejo naj versko, zgodovinsko in liturgično dediščino ločenih bratov, predvsem pa naj žive po svoji veri.

Nadaljevali so razpravo „O razodetju“, za katerega osnutek je kard. Bea rekel, da je posebno dober, ko govori o temeljnih točkah nauka o razodetju. Nekateri so poudarili, naj bi ne zavzeli dokončnega stališča o teh vprašanjih, ki še niso zrela za rešitev. Razprava o tem se je končala.

Za tem so začeli razpravljati o osnutku „Laični apostolat“. Nemški škof Hengsbach je poročal o osnutku, ki obravnava apostolski poklic laikov, okolje in družbene skupnosti, kjer poteka njihovo življenje, cilje, ki so lastni laični apostolski akciji, društveno obliko apostolata in odnose laičnih apostolov do hierarhije. V razpravi so kazali hibe osnutka, svarili pred pretiranim poudarjanjem obveznosti apostolata. Drugi so želeli videti bolj izrečno poudarjeno naravo laičnega apostolata. Osnutek je treba predelati tako, da bo bolj skladen z miselnostjo laikov. Poudariti je versko svobodo laikov pri izvrševanju apostolata in teološki temelj laičnega apostolata. Poudarili so, da je prvi cilj apostolata posvečenje družine, kjer živi, ter družbenega okolja. Poudariti je treba resnost in zrelost laikov ter čut odgovornosti. Duhovniki pa naj bi imeli večje zaupanje v delovanje laikov. Dodati je treba odstavek, ki govori o problemu mladine. Kard. Caggiano je posebej pohvalil prikaz Katoliške akcije. Kard. Suenens je želel točnejšega prikaza KA. Razširiti je pojem apostolata. Upoštevati je pogoje laičnega apostolata v misijonskih deželah in tam, kjer so razpuščene verske in katoliške organizacije. Naj bi osnutek obravnaval tudi javno mnenje v Cerkvi. Poudariti je navzočnost laikov pri delu za obnovo časnega reda. Naloga laikov je ne samo sodelovati z duhovščino, ampak njeno delo dopolnjevati. Potrebno je prizadevanje za svetost kot pogoj za apostolat. Pokazati laični apostolat kot integralno dolžnost krščanskega življenja. Treba je pri govorjenju in določanju o tem upoštevati mišljenje laikov samih. Laiki, apostoli morajo imeti tudi pravo človečansko vzgojo ter vestnost v svojem poklicnem delu. Škof Bauerlein iz Djakova je poudaril, koliko je odvisna bodočnost Cerkve od verskega stanja družin. Treba

je apóstolu zaupati v bližnjega. Postaviti je točno razliko med KA in drugimi oblikami laičnega apóstolata. V tem delu razpravljanja je govoril tudi laik Patricia Keagan, ki je rekel, da ne mara očetov učiti, ampak povedati svoje skušnje. Škof Guerry je poudaril potrebno ločitev med delom za pokristjanjenje onih, ki krščanstva ne poznajo, in obnovo krščanskega življenja zanemarjenih.

Naslednji osnutek, o katerem so razpravljali, je bil „Duhovnikovo življenje in služba“. Govori o duhovniškem prizadevanju za svetost, o študiju, kot bistvenemu pogoju za uspešno opravljanje službe, o ustanovitvi potrebnih institutov za olajšanje študija; imovina Cerkve naj služi kultu in dobroti, treba je spremeniti sistem beneficijev, bogatejše škofije naj pomagajo revnejšim. Razpravi so prisostvovali prvokrat tudi župniki. V razpravi so poudarili, da je duhovnika treba opogumiti, ne mu govoriti le o njegovih dolžnostih. Duhovnike je treba spomniti, da podrejenim dajo primerno plačo. Duhovnike je treba razdeliti po potrebah dežela. Treba je skrbeti za duhovniško življenje. Zagrebški pomožni škof Kuharić je predlagal, naj se v vsaki škofiji postavi duhovni voditelj vseh duhovnikov. Treba se je brigati za župnike na deželi.

Treba je govoriti o vzvišenosti, svetosti duhovnika, o notranjih vidikih duhovniškega dela, ne le o zunanjih. Treba se je izjaviti o pravicah duhovnikov. Skopjanski škof Čekaa je naglasil potrebo sredstev duhovniške svetosti, posebej duhovnih vaj. Izginila naj bi ekonomska razlika med duhovniki. Poskrbeti je za njihovo višjo kulturno raven.

Nadaljevali so razpravljanje in ga posvetili osnutku „O vzhodni Cerkvi“. Misli je na obrede nekatoliških kristjanov, ki prestopijo v katoliško Cerkev, o porokah med katoličani in pravoslavni, o skupnem kultu z nekatoličani. Naj bi bil za katoličana veljaven zakon, sklenjen pred pravoslavnim duhovnikom. Treba je iskati sprave med Cerkvami, ne s posamezniki. Poudariti je važnost patriarhov. Poudariti je, da so katoličani vzhodnega obreda prav toliko vredni kot oni latinskega obreda. Ne siliti k prestopu iz enega v drug obred. Treba je urediti osnutek tako, da se bo videlo, da vzhodna Cerkev ni nekaj posebnega, ampak katoliška Cerkev, univerzalna. Varovati se je latinizacije Vzhodne Cerkve.

Osnutek „O Cerkvi v modernem svetu“ je bil nadaljnji predmet razpravljanja. Osnutek ima vzpodbujevalen ton, ljudje pa po mislih kard. Lienarta želijo konkretnih načel, ki naj jim pokažejo, kakšno pomoč morejo pričakovati od Cerkve danes. To naj služi kot osnova za razpravljanje o smernicah ravnanja Cerkve v sedanjem svetu. Cerkev naj se izjavi o problemih, ki jih čuti vernik danes, in mu nakaže rešitev, je rekel kard. Landazurri iz Lime. Cerkev mora bolje poudariti razliko med humanizacijo in evangelizacijo, je rekel kard. Suenens. Pokazati mora pojem sveta, ki naj temelji na sv. pismu, pravi kard. Bea. Osnutek ne podaja točnega pojma cerkvene skupnosti, ki se vedno razvija. Treba se je ozirati na misli okrožnice Pavla VI. „Ecclesiam suam“. Cerkev ne sme biti boječa, ampak srčna, iskrena v prikazovanju položaja. Jezik osnutka je preveč prežet s tradicionalno cerkveno miselnostjo, zato ni toliko primeren za razgovor s sedanjim svetom. Iz osnutka je treba pometati vso površnost, da ne bo žalil katoličanov in nekatoličanov, je trdil škof iz Westminstera. Pokazati mora rešitev ekonomskega vprašanja, upoštevati mora prodiranje marksizma. Poudariti je vrednost nadnaravnega reda in njegov odnos do človekovega končnega cilja. Osnutek ne sme imeti pred očmi samo razmer Evrope in Amerike, so tu še Oceanija, Afrika in Azija. Navesti je nauk o problemih zakona in družine. Posebno poglavje je posvetiti marksizmu in njega politični obliki, komunizmu, kar je posebej poudaril

nadškof Bolatti iz Rosario. Govori naj o miru, lakoti, revščini, da se bo videlo, da Cerkvi niso tuje težave sedanjega življenja. Osnutek kot tak še s prevelikim nezaupanjem gleda na svet in svoj razgovor z njim. Poudariti je treba nadnaravnost človekovega poklica. Morali bi pokazati v začetku na marksistični nauk in poudariti, da je brezboštvo bistveni element komunistične družbe. Ljubljanski nadškof Pogačnik je poudaril, da bi moral osnutek pokazati, da se brezboštvo ne pobija samo z molitvijo in pokoro, marveč tudi s primernim prikazom in konkretnim izvajanjem socialnega nauka Cerkve. V nadaljnjem je pokazal pravice in dolžnosti manjšin. Škofje ne bi smeli prezreti znamenj časa. Poudarili so potrebo teologije dela in prikazali duhovnost kristjana. Pokazati je prerez problemov v svetu in jih rešiti v luči nauka o odrešenju.

Po mnenju indijskega škofa bi Cerkev za razgovor s svetom morala spremeniti svojo pravno fiziognomijo. Mostarski škof Čule je poudaril potrebo obrambe duhovnih vrednot. Pokazati je treba prav tako nemožnost, da bi Cerkev rešila vse časne probleme. Dejansko uboštvo Cerkve in duhovnikov omogoči pravi razgovor s svetom. Potrebno je pravo uboštvo ne le oseb, ampak tudi ustanov. Kard. Frings je želel večjo jasnost načel, ki vodijo delovanje vernikov v svetu. Poudariti je treba tri temeljne stvarnosti krščanstva: stvarstvo, ki nas uči ljubiti stvari tega sveta, ki so božje delo; učlovečenje Sina, ki nas poziva posvetiti Bogu vse časne stvarnosti; ter križ in vstajenje, ki nas učita posnemati Kristusa v odpuščenju in žrtvi.

Kard. Caggiano je poudaril potrebo bratske povezanosti v duhu uboštva. Čilski kardinal Silva je ločil evangelijsko uboštvo, ki je sad milosti in naj se poslužuje vseh stvari, ne da bi karkoli njemu pripadalo, in pa medčloveško uboštvo, ki je sad greha. Oni, ki sledijo evangelijskemu uboštvu, morejo odpraviti medčloveško uboštvo.

Zahtevali so revizijo prikaza in pouka morale, da bo mogla Cerkev vzgajati svoje otroke k tisti zrelosti in odgovornosti, ki jo od njih zahteva današnji čas (antioh, patriarh Maksim IV.). Treba je vključiti izjavo o odnosih med znanostjo in vero, pravi škof Kuharić. Ko so govorili o razmerju Cerkve do družbe, so poudarili, da je treba zmanjšati razdaljo med njima. Človek s svojo osebnostjo odloča razmerje do modernega sveta, zato je treba poudariti dostojanstvo človeške osebe, po sodbi kard. Ritterja. Navesti je sredstva, ki zadosti zatrdijo spoštovanje človekove osebe. Obsoditi je različne oblike diskriminacije. Obsoditi je zlorabo vlad, ki trdijo, da so krščanske. Treba je materialno in psihološko pomagati ubogim, posameznikom in narodom. Treba je poudariti tudi dostojanstvo žene in njeno vlogo, ki jo v družbi ima. Kard. Felin je govoril o miru, za katerega je treba delati z medsebojnim sporazumevanjem, ne le s prepovedjo vojnih sredstev.

Govorili so o dolžnostih, ki jih imajo zakonci pri delu za narod. Pokazati je zakon na temeljiti teološki podlagi. Kardinal Suenens je govoril, da je treba izreči besede o omejitvi rojstev in pomagati dobrim vernikom, da bodo mogli živeti v zvestobi do Cerkve in zvesti svoji zakonski ljubezni. Treba je obdržati nesprenemljiva načela in iti za sedanjim napredkom znanosti. Odgovorna je Cerkev tudi za pospeševanje kulture. Ko je kard. Alfrink govoril o zakonskem življenju, je zatrdil, da je to eden največjih pastoralnih problemov sedanjega časa. Cerkev se z odločitvijo ne sme prenegliti, ker ne more dopustiti nemoralnih sredstev za omejevanje rojstev. Drugi so poudarjali zvestobo tradicionalnemu nauku o zakonu ter o njegovem trojnem namenu. Škof iz Konga toži, da je v osnutku premalo

upoštevan položaj žene v Afriki. Ko so govorili o pospeševanju kulture, je francoski škof Johan predlagal, naj Cerkev izdela pastoralo inteligence. Omenjajo pomanjkljivost osnutka, da ne govori o krščanski filozofiji, ki je toliko pripomogla h kulturnemu naprečku. Tudi Cerkev mora imeti zaupanje v pristno znanost.

Dne 21. novembra je papež Pavel VI. slovesno zaključil 3. zasedanje, proglasil odločbe o Cerkvi, o vzhodnih Cerkvah ter o ekumenizmu. Med govorom je proglasil Marijo kot Mater Cerkve in zatrdil o Kristusu, da je edini srednik.

Na tretjem zasedanju sta govorila dva slovenska škofa. Nadžkofu Pogačniku se je pridružil tudi mariborski škof dr. Držečnik, ko je poudaril potrebo, naj se pri vsaki škofijski kuriji ustanovi odsek za versko sociologijo; škof dr. Jenko pa je predložil pismeni dodatek k poglavju o službi duhovnikov. Veliko so se pa trudili vsi, da bi pomagali slovenskim manjšinam v tujih državah.

splošne verske vesti

NOVI STIKI MED KATOLISKO IN PRAVOSLAVNO CERKVIJO

Kardinal Avguštin Bea se je kot predstavnik Vatikana 3. aprila 1965 v Carigradu sestal na posvet s carigrajskim pravoslavnim patriarhom Athenagorasom. Odkar je prišlo do razkola med Rimom in Carigradom leta 1054, še noben rimski kardinal ni obiskal pravoslavne patriarha.

Kardinal Bea je napravil obisk v Sv. Sinodu, kjer je izjavil, da morajo biti besede Kristusove „kdor veruje, mu je vse mogoče“, vir navdihnenja za obe Cerkvi, da bosta dosegli „popolno združitve“.

V odgovor mu je patriarh Athenagoras dejal, da morata obe Cerkvi pozabiti na preteklost in gledati v bodočnost, in poudaril: „Sedaj delamo sklepe, ki so se prej zdeli nemogoči. Sedaj moremo proučevati naše razlike v novi luči in jasno videti naš napredek k vzpostavitvi edinosti.“

V nedeljo, 4. apr. 1965 pa se je kar-

dinal Bea udeležil pravoslavne službe božje v 350 let stari cerkvi sv. Jurija. Bogoslužje je opravil patriarh Athenagoras. Cerkev je bila nabito polna pravoslavni vernikov. Po bogoslužju sta oba dostojanstvenika prišla iz cerkve nasmejana in držeč se za roko. Množice ljudi so jima navdušeno ploskale. Med bogoslužjem sta kardinal Bea in patriarh Athenagoras skupno z verniki molila Očenaš.

Poskus zблиžanja pravoslavne s katoliško Cerkvijo je bil storjen, kakor je znano, s sestankom papeža Pavla VI. januarja 1964 s patriarhom Athenagorasom na Oljski gori.

Pravoslavni voditelji so pristali na razgovore z Rimom že leta 1963. Toda ko je papež Pavel VI. imel lansko leto svoj znani govor, v katerem je odločno govoril o brezbožnem komunizmu, je šest pravoslavni Cerkva izza železne zavese zahtevalo odložitev nadaljnjih stikov z Rimom.

Na tretji vsepravoslavni konferenci

na otoku Rodu, ki je bila lanskega novembra, so sklenili „v interesu pravoslavne enotnosti“, kakor so sami objavili, prekiniti formalne stike z Rimom, dokler ne bodo izvršene „potrebne priprave“ in dokler ne bodo nastali „primerni pogoji“ za ponoven stik v Vatikanom.

Kot koncesijo liberalnim pravoslavnim voditeljem je konferenca na Rodu pristala na to, da se povečajo socialni stiki z Vatikanom. V ta okvir spada sedanjí obisk kardinala Bea v Carigradu. Carigradski patriarh je poudaril, da je kardinalov obisk v Carigradu izvršen v znamenju „prijateljstva in dobre volje“, v Vatikanu pa so objavili, da bo služil tudi za pospešitev formalnih stikov med obema Cerkvama v bodočnosti.

Cerkev in komunizem

Dunajski nadškof kard. Koenig je na tiskovni konferenci ponovno naprosil časnikarje, naj ne pišejo preveč ostro o napetosti med Cerkvijo in komunističnimi državami, da ne bi napravili škode Cerkvi v prihodnosti. Po njegovem mnenju je možno pričakovati, da bo komunizem počasi popustil z vsiljevanjem brezbožnih nauk in polagoma dovoljeval več verske svobode. J. š.

Pavel VI. vrne zastavo Turčiji

„Verske vojne so se končale za zmeraj,“ je dejal Pavel VI., ko je izročil Turčiji zastavo, ki so jo zaplenile papeške sile turški vojski v bitki pri Lepantu l. 1571. Ta zastava je bila simbol zmage, ki so jo tedaj izvojevale krščanske sile proti številčno veliko močnejšemu nasprotniku in ki jo je krščansko ljudstvo pripisovalo posebno Marijini pomoči. Krščanska zmaga je tedaj zavrla vdor in poplavo Turkov po Evropi in s tem tudi preprečila veliko nevarnost nasilnega mohamedanizma za krščanstvo. J. š.

Koelnski kardinal Joseph Frings je dovolil skupini turških mohamedanskih delavcev, ki delajo v okolici Koelna, da opravijo v njegovi stolnici svoje islamsko bogočastje. Muslimani so prinesli s seboj molitvene preproge in tam praznovali konec svetega meseca ramadana. V zahvalo so napravili denarno zbirko za popravilo stolnice. J. š.

Versko stanje na Japonskem

Po uradnih statistikah je bilo l. 1963 na Japonskem 726.000 kristjanov: 409 tisoč protestantov, 308.814 katoličanov, 9000 pravoslavnih in 16.180 katoliških katehumenov. Večina prebivalstva je budistična in šintoistična. Katoličani imajo 1745 duhovnikov; od teh je 1223 tujecev in 522 domačinov. Redovnic je 5013; 1117 tujk in 3896 domačink. Sorazmerno s številom katoliškega prebivalstva ima Japonska največ ženskih redovniških poklicev. Med redovniki je 250 domačinov in 179 tujecev. Redovniških novincev je 552, novink pa 1117. Pri misijonskem delu pomaga tudi 447 katehistinj in 267 katehistov. J. š.

Pierre Teilhard de Chardin

Ustanova Ford je izročila jezuitski fordhamski univerzi 25 tisoč dolarjev za stroške tečaja, ki bo letošnje poletje proučeval dela svetovno znanega antropologa jezuita Pierra Teilhard de Chardina z znanstvenega in bogoslovnega stališča. J. š.

Cerkev v Avstriji

Po uradnih cerkvenih virih je bilo versko stanje v Avstriji l. 1963 tole: na vsaka 2 konvertita h katolicizmu jih je 5 zapustilo Cerkev; 89% Avstrijcev je katoličanov; 94% rojenih otrok je krščenih; 79% zakonov sklenjenih cerkveno; 31% prisostvuje nedeljski sv. maši in 39% jih spolni velikonočno dolžnost. J. š.

ANKETA O KOMUNIZMU

(Zbornik Svobodne Slovenije 1965. Uredili: Miloš Stare, Jožko Krošelj, Pavel Fajdiga, Slavimir Batagelj. Izdala in založila Svobodna Slovenija, Buenos Aires 1965. Strani 368.)

Poročil o letošnjem Zborniku Svobodne Slovenije in laskavih ocen je bilo že veliko v našem zamejskem tisku. Da ne bomo ponavljali že znanih ugotovitev, naj tu podamo kratko poročilo o snovi, ki slovenske duhovnike zunaj ožje domovine predvsem zanima. Sem spada gotovo predvsem anketa pod naslovom: Kaj sodim o komunizmu (str. 137—212). (Poleg tega je za nas važna priredba msgr. dr. Jožeta Jagodica, Proces proti škofu dr. Gregoriju Rožmanu, str. 57 sl., in poročilo R. K., Katoliška Cerkev in državna oblast v Jugoslaviji, str. 73 sl., o čemer pa tu ne bomo govorili.) Ustavimo se ob tej anketi.

Anketa splošno

Anketa prinaša 21 odgovorov, ki jih podajajo avtorji z najrazličnejših področij življenjskega delovanja. So med njimi duhovniki (filozofi-teologi), pravniki in politiki, znanstveniki in umetniki, sociologi in socialni delavci, tehniki in gospodarstveniki, javni delavci v naši skupnosti in vzgojitelji, zastopniki mlajšega, doraščajočega rodu.

Vsi podajajo, kar je pač smisel ankete, svojo iskreno misel o komunizmu. Eden v glavnem bolj mimo vprašanja ankete kritično odgovarja na vprašanje o našem odnosu do komunizma v preteklosti, sedanjosti in bodočnosti (Ambrožič, 143 sl.).

Vsi podajajo določne ugotovitve o komunizmu in so o pravilnosti teh svojih sodb subjektivno prepričani in trdni. Le enega v njegovi refleksiji, se zdi, moti kriteriološki problem veljavnosti njegovega spoznanja tudi v tej tvarini in skeptično izraža dvom o svoji sedanji sodbi, ki zato splošno tudi ni določna v vprašanju o komunizmu: „Tudi moje sedanje gledanje na komunizem, moje spoznanje in tehtanje se menja v času in prostoru. V univerzalnost gledanja in v nespremenljivost pogledov pač ne verjamem“ (Velikonja, 204).

Splošno ocenjujejo komunizem iz svojega praktičnega srečanja z njim v realnem življenju in je ta sodba o njem v teh primerih še posebno odklonilna (Bitenc, Debeljak, Jelenc, Marolt, Puš, Rant, Zdešar idr.). Znana je ugotovitev, da komunizem drugače pozna, kdor ga je okusil, kot kdor ga pozna le iz teorije. Zgolj teoretično sodeč komunizem je v njem lažje gledati in morda pretiravati dobre elemente, brez katerih pač nobena zabloda ni, in to njeno dobro služi za varljivo propagando. Ob tem je včasih še nevarnost, da bi prezrli pravo razmerje med dobrim in zlim v zablodi, in po neki nekritični abstrakciji na zlo v njej pozabljali in se zagledali le v njeno dobro in to pretiravali in krščansko idealizirali. To pač ne bi bil realni komunizem naše življenjske stvarnosti, ki je o njem vprašanje v anketi. To ugotavlja v anketi dr. Peter Celestin Jelenc: „Če komunizma kar vnaprej ne zavračam, pa odklanjam tisti komunizem, ki ga je započel

Lenin, ki ga je do zločinske popolnosti uveljavil Stalin, in ki se ga je v Moskvi pri Stalinu naučil Tito in ga prenesel v Jugoslavijo. Odklanjam ga, ker je ta komunizem organizirana podlost" (str. 176).

Iz ankete izhaja, da je treba ločiti komunizem kot doktrino in komunizem kot izvajanje te doktrine, ki more biti bolj ali manj dosledno in radikalno. Ob izvajanju pride v poštev poleg doktrine tudi človek, komunist.

Kot kaže izkušnja, je izvajanje komunizma dosledno in radikalno v fazi prevzema oblasti. Ko je komunizem trdno na oblasti, komunisti pač morejo omiliti svoje nasilne metode. „V mnogih pogledih komunisti sicer še vztrajajo na teoretičnih načelih Marxa, Engelsa in Lenina, toda v vsakdanjem življenju so se jim že daleč odtujili. To ugotavljajo znanstveniki zlasti na področju družinskega življenja... Razredne razlike so v Sovjetiji vsak tolike kot v tkim. demokratskih državah in Hruščov se sam hvali, da si s pridom izposoja „kapitalistične“ metode proizvodnje. Zdi se, da ni daleč od resnice trditev, da je glavno, kar je še ostalo od komunizma, dokaj utrjena in zagotovljena oblast strankine klike, ki zasleduje diktatorske in imperialistične cilje brez prevelike pažnje na čistočo teorije in prakse ob ohranitvi pragmatičnega načela, da namen posvečuje sredstva“ (Čuješ, str. 157).

Razlogov za to omiljenje komunizma v praksi, ko je že trdno na oblasti, je več. Pač varno gospodujejo na grobovih, ko so fizično uničili nasprotnika, ki bi jim utegnil biti nevaren. Novi oblastniki postajajo novi vladajoči buržujski razred, ki pozablja na dogme komunizma (Djilas, Novi razred). Komunist kot človek večkrat začuti blodnost komunističnega sistema in se mu polagoma izneverja („razočarani komunisti“, Čuješ, 158). V tem smislu more veljati najprej, da „se bo komunizem spremenil“ (Ambrožič, 145), da se bo spremenilo izvajanje komunizma v nedoslednosti njegovih pristašev. To spremembo tudi vsi pričakujemo, ko v praksi ne bo imel več dovolj in dosti doslednih pristašev. Drugi rajši pravijo, da bo „komunizem propadel“ (Marolt, 194), kot navadno govorimo. Seveda se more spremeniti tudi komunizem kot doktrina, teorija, npr. izločiti iz sistema svoj borbeni ateizem, ki ga je „Marx brez logične nujnosti vključil v svoj gospodarski sistem“ (prim. Zdešar, 207). A to pač ne bi bil več komunizem, ki je danes o njem vprašanje.

Razlog omiljenega nastopanja komunizma v praksi je večkrat tudi le taktika, opozarjajo drugi. „Ako so se nekateri od teh režimov malo zboljšali, je pa tudi res, da niti v eni od teh dežel ni razvoj tak, da bi lahko rekli, da je napravljen“ (Struna, 203). „Zdaj pa zdaj more sicer iz taktičnih razlogov dajati videz, kot da se je spoprijaznil z dejstvom Boga, toda samo čaka ugodnega trenutka, da bo zopet še trše prijel,“ o tej taktiki na verskem področju ugotavlja drugi (Čretnik, 153).

Anketa tudi nakazuje, da je treba ločiti zmotno komunistično doktrino in osebo komunista. Zaradi zmote ne smemo sovražiti osebe, ki je v zmoti. „Errores reicite, errantes diligite“, velja neomajno krščansko načelo, v tej obliki povzeto iz Avgušтина. A ne velja obratno, da bi smeli zaradi osebe, zlasti če gre za idealne komuniste, hvaliti in sprejemati zato njih zmotni nazor. Res je „filozofska in teološka resnica, da zlo kot tako ne obstaja“ in je vsako bitje, kolikor je bitje, dobro, tudi „sam satan“ (Čuješ, 157); tako je tudi vsak človek kot bitje ves dober. A vse to velja, kot loči filozofija, za ontološki, bitni red in iz tega gleda našega odnosa do neke zmote nič ne sledi. Zmota je v logičnem, umskem redu in kot zabloda more biti v moralnem redu; kolikor je zmota in zabloda, ni dobra in jo moramo odkloniti, čeprav s tem ne sovražimo človeka. V vsakem človeku,

naj bi bil še tako pokvarjen, je še vedno veliko moralno dobrega, če ni umsko bolan (samo satan je moralno popolnoma izkvarjen). A njegove dobre strani nas ne opravičujejo, da bi zato simpatizirali z njegovo zmoto.

V anketi je govora o današnjem komunizmu splošno, več jih govori tudi o jugoslovanskem komunizmu.

Negativno v komunizmu

Po ugotovitvah ankete je komunizem nastal kot reakcija na socialno zlo v človeški družbi, in je tako „božja šiba za kristjane“ (Berdjajev, gl. Čuješ, 157). A je izkazana reakcija, ki jo je treba odkloniti. Je sicer kot reakcija razumljiv, a ni zato že opravičljiv. Komunizem naših dni je namreč, kljub pozitivnim drobem, ki jih vsebuje, velika zabloda, gledano pod različnimi vidiki.

1. Že zgolj naravno etično in splošno človeško je usodna zabloda. Lenin je trdil: „Nočemo ničesar, kar bi bilo podobno morali, ki temelji na stalnih ukazih, načelih dobrega in slabega, ali resnic, ki spominjajo na božje zapovedi. Naša morala je popolnoma podrejena koristi socialnih bojev proletariata“ (Bajuk, 147). Komunizem nasprotuje vsem božjim zapovedim našega dekaloga (gl. Fajdiga, 166 sl.). Zato je komunizem „zločinski komunizem“ (Bitenc, 151). „V komunistični državi ima vse vajeti v rokah kriminalna, maščevalna in brezbožna skupina Marxove dialektike in taktike naštudiranih ljudi, ki odloča o življenju in smrti državljanov od dojenčka do starca“ (Fajdiga, 168). Današnji komunizem je „organizirana podlost“ (Jelenc, 176). Revolucionarni katekizem Bakunina in Nečajeva „predstavlja v svetovni literaturi dokument absolutne podlosti... Tudi pri nas pri ustanavljanju Osvobodilne fronte in v svoji „revoluciji“ med zadnjo vojno so se ravnali natančno po teh navodilih. — Vsa zgodovina komunistične stranke v Jugoslaviji je grda. Od šestih tajnikov, ki jih je imela od leta 1920 do časa, ko je postal tajnik Tito, je enega ubila jugoslovanska policija, ostalih pet pa je bilo poklicanih v Moskvo in so bili tam likvidirani. — Vsi smo grešni ljudje, komunisti pa so hudodelci. — Poleg šentjernejske noči, Hitlerjevih grozodejstev in Katyna bodo tudi Vetrinj in kraška brezna po kočevskih gozdovih in pri Bazovici ostala v zgodovini kakor v nebo vpijoči spomenik nečloveštva in komunistične podlosti“ (Jelenc, 178 in 179). „Toda komunizem je slab, negativen tako, da sodim, da bo propadel. Če jaz njegovega konca ne bom doživel... moji otroci in vnuki pa utegnejo to še dočakati. Na nas je le, da jih učimo, kaj je prav in kaj ne“ (Marolt, 184). „Mladino so res oropali vere, morale...“ (Žakelj, 212). „Vzgojili so mladino mrtvih src, mladino, ki ne pozna ljubezni ne lepote ne dobrote, mladino brez idealov in brez idealizma“ (Stare, 141).

2. Pod religioznim vidikom komunizem pobija vsako vero. „Borba komunizma proti Bogu in proti Cerkvi poteka iz njegovega bistva samega; zdaj pa zdaj more iz taktičnih razlogov sicer dajati videz, kot da se je spoprijaznil z dejstvom Boga, toda samo čaka ugodnega trenutka, da bo zopet še trše prijel, ker se zaveda, da bi prenehal biti to, kar je, če bi enkrat zavrgel eno svojih bistvenih postavk“ (Čretnik, 152). „Vera je postala največja ovira za človeka, ki je hotel v komunističnem režimu v miru živeti“ (Rant, 191). Današnji komunizem „se dejansko — v teoriji in praksi — veže na militantni ateizem.. Pod zaglavjem „Idejni boj komunistov proti religioznim in drugim zablodam in predsodkom“ piše program ZKJ, da je „marksizem kot svetovni nazor in idejna osnova praktične dejavnosti komunistov... nezdržljiv s kakršnimkoli že religioznimi prepričanji...“

Kot katoličan in duhovnik odklanjam komunizem zaradi militantnega ateizma“ (Zdešar, 207). „Mladino so oropali vere...“ (Žakelj, 212).

3. Komunizem je krivičen narodnosti in jo uničuje. O tem je v anketi govora predvsem o jugoslovanskem komunizmu. „Zgodovinska tragika slovenskega naroda je, da je leta 1945 breznarodni komunizem s tujo pomočjo zavladal slovenskemu narodu, ko je med vojno po celih predelih Slovenije tekmoval z okupatorjem v uničevanju slovenskega življa.“ — Žalostno je, da so njegove (slovenskega naroda) sile prav v tem trenutku resno načete, in to v precejšnji meri po krivdi komunizma. Praktični materializem, ki je danes največja nevarnost za vero in narodno bodočnost Slovencev, je ob vladi komunizma doma nujno moral dobiti globlje korenine, kot bi jih sicer dobil, in je torej njegovo opustošenje mnogo večje, kot bi sicer bilo. Da smo Slovenci naenkrat postali narod z najmanjšim prirastkom, ni samo izraz časovnih razmer, marveč je to v veliki meri katastrofalen rezultat brezverske materialistične propagande ter rezultat nesposobne socialne in gospodarske politike komunizma. — Pa tudi položaj Slovencev v Jugoslaviji je zaradi komunizma resno ogrožen... Vkljub vsemu zunanjemu videzu, ki ga daje Socialistična republika Slovenija, se človek ne more otresti žalostne resnice, da praktično komunistična Jugoslavija s Slovenci postopa ne več kot z državotvornim narodom, temveč kot z narodno manjšino. Gre za dejstva, ne za lepe, neizpolnjene obljube na papirju“ (Čretnik, 154 in 155).

Po komunizmu „žasužnjeni narod obdrži svoje ime, do neke mere tudi svoj jezik, vse drugo pa se prikroji po predloženih vzorcih: na vodilna mesta stopajo ljudje, ki se gibljejo, govorijo in ugrepajo, kot to nakažejo v Moskvi in Pekingu ali Beogradu. Narodne tradicije so postavljene na rešeto: kar je komunizmu prikladno ali vsaj neškodljivo, se obdrži, vse drugo se vrže v smeti. Knjige, ki bi količkaj ogrozile vsemogočnost režima, izginejo v eni sami noči s površja zemlje. Umetniki: pesniki, pisatelji, slikarji, lahko začno pripravljati „rdečo“ barvo, da jo primešajo svojim umetninam...“ (Rant, 192).

Od slovenskih komunistov „Edvard Kardelj nima nobenega čuta za slovenstvo. Njegova knjiga „Razvoj slovenskega narodnega vprašanja“ je jasna odpoved slehernim slovenskim interesom na kulturnem, političnem in gospodarskem polju v prid federacije marksističnega kova... — Kar je pred 18 leti bilo ustavno možno, je danes protiustavno in veleizdaja. Tako se igrajo z narodnimi pravicami in interesi (t. j. pravica posameznih republik do odcepitve od jugoslovanske federacije). — Kot Slovenec odklanjam jugoslovanski komunistični režim tudi zato, ker noče nuditi prave pomoči slovenskim manjšinam v zamejstvu“ (Zdešar, 208 in 209).

„Med revolucijo v času okupacije je komunizem zadostno dokazal, da mu ne gre za obstoj narodnih in duhovnih vrednot. Po končani revoluciji je z načinom upravljanja Slovenije v dvajsetih letih dokazal isto. S politikom do naših narodnih manjšin pa se je slovenski komunizem razgalil, ko je priznal, da mu je bolj pri srcu napredek in uspeh italijanske komunistične stranke, kakor pravice slovenske narodne manjšine v Slovenskem Primorju“ (Stare, 140).

4. Komunizem na kulturnem in prosvetnem področju. „Vseposod, kjer vlada komunizem, se je doslej v praktičnem življenju izkazalo, da je nastal usoden kulturni in moralni zastoj. Iz tega sledi, da gre razvoj duhovnega življenja pod komunizmom usodno rakovo pot v praprimitivizem jamskega človeka brez vsakih višjih idealov...“ (Gorše, 169). „V Sloveniji je po 20 letih komunističnega vladanja slovenska vas, v kateri je nekdaj cvetelo prosvetno in kulturno življenje, postala „socialni problem“, ker bo obremenila občinske fonde (tako govori sam

komunistični tisk). Postala je torej občinska reva. S slovensko vasjo pa sta postali občinski reva tudi ljudska prosveta in kultura“ (Stare, 140; govori o uničenju bivših slovenskih ljudskih kulturnih, prosvetnih in vzgojnih organizacij).

5. Če je na drugih področjih človekove eksistence komunizem negativen in razdiralen (etično, religiozno, kulturno, narodnostno), bi morda na gospodarsko-socialnem področju, kjer so njegove obljube visoke, mogel s svojimi dosežki vsaj pred seboj „opravičiti“ svoj nastop. Da pustimo tu ob strani morebitne pozitivne uspehe komunizma na tem področju (o tem v naslednjem poglavju), poglejmo najprej, kaj anketa o tem ugotavlja splošno.

Pravnik in ekonomski strokovnjak o tem pravi: „Komunizem stremi za popolno materialno blaginjo in ima zaradi tega svojega končnega cilja veliko privlačnost za marsikaterega idealista. — Prvo vprašanje, ki se nam zastavlja, je, ali komunizem materialno blaginjo lahko prinese. O tem smemo dvomiti, ker vse kaže, da skuša komunizem ta cilj doseči po poti, ki ne more do njega pripeljati.“ Zaključuje svoje gospodarsko-socialno razmišljanje: „Kaj je torej sodba o komunizmu? Komunizem v dobrem pomenu besede, v pomenu stremljenja po idealni pravičnosti, je utopija, v katero verjamejo samo še naivneži, v slabem pomenu besede pa pretveza, ki se je poslužujejo oblasti žejni nasilneži. O tem, da bi bil marksizem-leninizem znanost, ni govora, ker njegove teze in napovedi v toliki meri nasprotujejo stvarnosti. Dasi kot ekstremistično zmotno idealistično stališče najbrž ne bo nikoli izginil, se bomo čez nekaj let verjetno prav tako čudili, da so komunisti kdaj mogli obvladovati cele države, kakor se danes čudimo moči, ki bi jo je pred dvajsetimi leti predstavljal nacionalni socializem“ (Sirc, 196).

V socialnem pogledu „v komunizmu ni pravne zaščite, kajti nad pravom, ki so za komunizem samo okoliščinam prilagajajoče se norme, vlada tajna policija po direktivah partije. — Ustave komunističnih držav zagotavljajo svobodo govora, svobodo tiska, svobodo združevanja svojim državljanom, toda vse to pod enim in edinim pogojem, da jih uporabljajo izključno za utrjevanje tiranije komunistične partije. — V komunistični državi ima vse vajeti v rokah kriminalna, maščevalna, in brezbožna skupina Marxove dialektike in taktike naštudiranih ljudi, ki odloča o življenju in smrti državljanov, od dojenčka do starca“ (Fajdiga, 168).

Socialni delavec ugotavlja: „Komunizem ni ustvaril novega družabnega reda, temveč je samo zamenjal vladajoče razrede, ponižani in razžaljeni pa so ostali v svojem bednem položaju, iz katerega ni izhoda in proti kateremu je pritožba manj mogoča, kakor pa kdajkoli prej (povzame sodbo Milovana Djilasa). — Dasi bi se moglo še mnogo pisati o socialnih prevarah komunističnega družabnega reda, naj v okviru te ankete gornje zadošča. Svobodnemu slovenskemu delavcu že gori naštetih dokazi zadoščajo, da odkloni komunizem ne samo v verskem, etičnem in narodnem oziru, temveč brezpogojno tudi kot gospodarski in socialni sestav. Saj je komunizem, sin kapitalizma odgovoril podložnikom, ki so ga prišli prositi milosti, z besedami izraelskega kralja: „Moj oče vas je tepel z biči, jaz pa vas bom tepel s škorpjioni!“ In to je tudi storil“ (Jan, 170 in 172).

Dosledni komunizem protinaravno uničuje normalno družinsko življenje v njegovem pravem odnosu med starši in otroki (prim. Rant, 192).

Tudi v jugoslovanskem komunizmu „z ekonomskimi izseljenci zadnjih let — da uporabim uradno režimsko terminologijo — je režim dovolj jasno ocenil svoje gospodarstvo doma. — Da smo Slovenci postali naenkrat narod z najmanjšim prirastkom, ni samo izraz časovnih razmer, marveč je to v veliki meri kata-

strofalen rezultat brezverske materialistične propagande ter rezultat nesposobne socialne in gospodarske politike komunizma“ (Čretnik, 155).

Komunizem v svoji „eshatologiji“ okrnjuje človeka, ko utesnjuje meje nje- in „kmački etos“, s čimer dela veliko škodo gospodarstvu in zadeva narod v njegovih svojstvenosti pri koreninah (strokovno razlaga Puš, 186 sl.).

„Kot svoboden človek odklanjam stoođstotni dirigizem v gospodarstvu, njega neprestano in včasih do brezumja gnano planiranje, strahotno zapostavljanje slovenskega gospodarstva v prid južnim republikam, enostranski — ali kot temu pravijo doma — brezstrankarski sistem, v katerem naj bi bila partija anvantgardna voditeljica delavskega razreda (ki ga je v ta namen v Sloveniji bilo treba šele formirati...) in še drugega več“ (Zdešar, 210).

6. Komunizem odklanja zdrava filozofija in pravo človečanstvo. Komunizem „je najgloblja umska zabloda, kar jih poznamo v človeški zgodovini“ (Bajuk, 156). — Njegovo „edino logično mesto bi bilo v shrambi, človeških zablod“ (Čuješ, 157). — „Praktično nepriznanje vzročnega načela“ komunizem v filozofiji vodi do usodnih zmot, ker mu zapira pot do prave metafizike, da ne pozna duhovnosti, ne duše ne Boga (prim. Zdešar, 209).

Komunizem v svoji „eshatologiji“ okrnjuje človeka, ko utesnjuje meje njegovemu upanju, ko mu stavi kot najvišje le brezrazredno družbo. Komunistični „humanizem“ ni resnični in pravi humanizem, ker v resnici utesnjuje in ponižuje človeka, ko mu ne daje „prave rešitve najosnovnejših vprašanj človeške problematike“ (prim. Zdešar, 209). — „Gospodarski red, kakren je danes v Sloveniji, človeka duši in zaslužnjuje. Misli, besede in hotenja slovenskega človeka se že leta v glavnem vrte le okoli materialne zadostitve. Komunistični gospodarski red je našega človeka ponižal na konsumenta z enodneвно perspektivo. Drugače tudi biti ne more...“ (Zdešar, 210).

Pozitivno v komunizmu

Splošno odgovori v anketi govore le o negativnem v komunizmu, kar smo doslej pokazali. Le nekaj malih namigov je o pozitivnem v njem. Nekaj anketnikov omenja, da namerno ne govore o pozitivnem, ki bi ga v komunizmu utegnili ugotoviti. Navajajo tudi razlog za to, ki je pač ta, da to dobro v komunizmu ni v njem izključno svojstveno, ampak je isto mogoče doseči tudi zunaj njega in to z manjšimi žrtvami in v večji meri in z moralnimi sredstvi. Po drugi strani pa komunizem bistveno vključuje toliko raznovrstnega zla, da ga moramo odkloniti in ga tudi drobci dobrega v njem ne opravičujejo.

„Zavedam se, da nisem podčrtal pozitivnih pridobitev komunističnega režima, toda razpravljanje o tem bi me privedlo predaleč, ker bi njihova ocenitev mogla biti pravilna samo, če bi konkretno primerjali, kaj so v istem času brez nesmiselnega razsipavanja materialnih sredstev, brez grozotnega grmadenja človeških žrtev in njihovega trpljenja ustvarili svobodni narodi, ustvarili v svobodi in po svobodnih vidikih in tudi istočasno v svobodi že uživali zaslužene sadove svojega dela. Posebno razpravljanje bi bilo potrebno tudi o vprašanju, ali mlači rod doma, ki je šel skozi komunistično šolo in na zunaj nosi še komunistično ime, vsaj v neki meri, v tistih, ki se niso predali uživanju in ki vsaj s svojo glavno mislijo, ne išče že izhoda iz komunistične kletke in komunističnega raja“ (Čretnik, 156).

„V dvajsetih letih je komunizem doma marsikaj dosegel, kar bo ostalo in moralo ostati, tudi ko režima več ne bo, iz enostavnega razloga, ker je nastalo

ne zaradi komunističnega sistema, temveč kljub njemu in mimo njega. A prav zato je tudi res, da bi slovenski človek v svobodni domovini — torej ne pod režimskim nasiljem — na lastno pobudo in v prostovoljni medsebojni povezanosti ustvaril še več in še večja ter trajnejša dela. — Slovenski človek je v zgodovini na vseh področjih ustvarjalnosti dosegel najvišjo stopnjo, ko je delal svobodno, brez pritiska“ (Zdešar, 210).

Ko govorimo o pozitivnem v komunizmu, bi se to moglo nanašati predvsem na njegov privlačni cilj, bolj ko na njegova sredstva, metode in dosežke, ki niso tako vabljivi.

„Komunizem stremi za popolno materialno blaginjo in ima zaradi tega svojega končnega cilja veliko privlačnost za marsikaterega idealista“ (Sirc, 193). — „Komunizem uči, da se bo človeštvo izboljšalo in končno doseglo stanje „blaženosti“ za vse ljudi. Ni dvoma, da je ta teorija mikavna“ (Struna, 201). Govora je o „privlačnem načelnem programu komunizma in njegovem nauku o novem humanizmu“ (Debeljak, 164). — A že pod tem vidikom njegovega cilja je komunizem utopijska, blodnja, in v realnem življenju ljudi razočarala. „Komunizem v dobrem pomenu besede, v pomenu stremljenju po idealni pravičnosti, je utopijska, v katero verjamejo samo še naivneži, v slabem pomenu pa pretveza, ki se je poslužujejo oblasti žejni nasilneži“ (Sirc, 196). Govora je o „razočaranih komunistih“ (Čuješ, 158).

Na različnih življenjskih področjih je komunizem razdiralen. Če bi mogli govoriti o pozitivnem v njem, bi bilo to predvsem na gospodarsko-socialnem področju. Kaj splošno o tem ugotavlja anketa, smo že videli. Tu o nekaterih konkretnih primerih, ki nanje naletimo v anketi. Tako nekdo omenja v jugoslovanskem komunizmu „Titove poskuse razviti Bosno in Makedonijo na račun Slovenije in Hrvaške“, kar „bi prav za prav kot kristjani morali odobravati“ (Ambrožič, 144). — A primerjaj temu izjavo drugega avtorja: „Kot svoboden človek odklanjam ... strahotno zapostavljanje slovenskega gospodarstva v prid južnim republikam“ (Zdešar, 209). Drug anketiraneec ima vtis, da „praktično komunistična Jugoslavija s Slovenci postopa ne več kot z državotvornim narodom, temveč kot z narodno manjšino“ (Čretnik, 155).

Druga pozitivna poteza v komunističnem gospodarstvu bi utegnili morda biti v tem, da odpravlja „male in skoro popolnoma neodvisne kmetije“. „Kmeta kolhozi in „zadruga“ oropajo svobode in podjetnosti, toda po drugi strani je čas malih in skoro popolnoma neodvisnih kmetij minil“ (Ambrožič, 144). — O istem vprašanju v anketi strokovno govori drugi avtor, ki prav pod tem vidikom komunistično gospodarstvo obsoja kot škodljivo, kar da je pokazala tudi Hruščovova gospodarska izkušnja (Puš, 189 in 191).

Nekdo ugotavlja, da je sicer „komunizem za katoličana nesprejemljiv v osnovi, v materialistični podlagi, postane pa sprejemljiv v marsikaterih konkretnih manifestacijah svojega programa“; misli ob tem predvsem na „nekatero ekonomsko in politično manifestacijo komunističnega reda“ (Velikonja, 204). Med temi navaja: „Najprej vprašanje oblasti... Komunistično gledanje na lastnino je drugo poglavje... Končno moje gledanje na komunistične ustvaritve... Največji uspeh komunizma je v tem, da je dal milijonom ljudi upanje v boljše bodočnost... Zaman je tajiti, da se večini ljudi v socialističnih deželah v svetu danes godi bolje, kot se jim je pred nastopom komunizma...“ A sodba avtorja o komunizmu, se zdi, ni še definitivna, kot izraža v uvodnih opombah: „Tudi moje osebno gledanje nanj (komunizem), moje spoznavanje in tehtanje se menja v

času in prostoru.“ S tem se sklada tudi ugotovitev ob ekonomskih in političnih manifestacijah komunizma: „Navedeni primeri vsaj malo osvetlijo moje gledanje. Kljub temu, da ne morem soglašati s sistemom, ne morem negirati obstoja ustvaritev doma in v drugih komunističnih deželah, četudi tega ne pripisujem sistemu samemu, marveč ljudem, ki v tem sistemu ali tudi navzlic temu sistemu grade in ustvarjajo“ (Velikonja, 204—206). Svojo mladostno, tedaj subjektivno definitivno sodbo o komunizmu, pa sedaj odklanja kot enostransko: „Glavno se mi zdi, da bi bilo moje gledanje na komunizem in komuniste drugačno tudi takrat, če bi bil bolj poučen, če bi poznal kaj več kot le eno stran. Če bi poznal komunizem še od kod drugod, ne le iz brošur Naše poti in Slovenčevih uvodnikov, če bi že takrat znal ceniti osebna žrtvovanja in idealizem nasprotnikov ter bi videl na njih kaj več, kot le zločinske namere — za pridobitev oblasti (str. 206). — Zanimive opombe in dopolnila k tem izvajanjem je pripisal dr. Ludovik Puš v Svobodni Sloveniji (1965, šte. 6, 11. febr., str. 2). Kako govore o tem drugi avtorji, smo že videli.

Če komunizem na gospodarsko-socialnem področju zaostaja za gospodarsko-socialnimi sistemi v naprednih svobodnih zahodnih deželah, bi morda bila neka indirektna njegova zasluga vsaj to, da so morebiti današnje moderne socialne pridobitve nastale iz strahu pred komunizmom. — A tudi to domnevo oslabi v anketi izražena misel, da k tem socialno-gospodarskim reformam vodi današnji človeški razvoj sploh in je komunizem le neka skaza današnjega socialnega teženja. (Izkušnja tudi kaže, kako se kapitalistični krogi večkrat premalo boje komunizma in vztrajajo na svojem, dokler socialna revolucija ali demokratska socialna zakonodaja z njimi ne pomete.) „Morda bi se komu zdelo, da je težje odgovoriti na vprašanje, zakaj je komunizem delavcem prinesel nekatere izboljšave, pa temu ni tako. V hitrem vrvenju gospodarskega življenja dvajsetega stoletja bi bil iste ali večje izboljšave moral delavcem priznati tudi vsak drugi družbeni red. Morda jih ne bi tako propagandno poveličeval, toda dejansko bi bile pridobitve iste, enake in — večje. Dokaz: Soudeležba delavcev na kapitalu, dobičku in upravi podjetij v je mnogih zahodnih državah, zlasti v Nemčiji, izvedena brez propagandnega vrišča. Na drugi strani pa je treba jasno naglasiti, da je komunizem mnoge panobe delavske zaščite občutno in času neprimerno — poslabšal“ (Jan, 170).

Med možnimi ugodnimi posledicami komunizma, ki jih komunizem ni nameraval, neki avtor v anketi vidi tudi to, da so komunisti v Sloveniji „odstranili marsikaj, kar je bilo živemu krščanstvu v oviro, da bi ostvarilo sodobno slovensko duhovno in snovno kulturo“ (Čuješ, 158). (Podobno se včasih sliši, kakorkoli je že s stvarjo, da je komunizem napolnil cerkve v Sloveniji.)

Naš odnos do komunizma

Kot zablodo pod različnimi vidiki in na različnih področjih vsi anketiranci komunizem odklanjajo in je to povedano v odgovoru vsaj vključno, večkrat tudi izrečno.

Ponovno se ob tem ugotavlja stara resnica, da ni dovolj, da smo samo protikomunisti, ampak da moramo pozitivno nuditi to, kar komunizem človeku obeta, čeprav ne izpolni, pa smo tudi kristjani v preteklosti zanemarili. Komunizem je namreč tudi šiba in kazen za zanemarjeno krščansko dolžnost (Brdjajev, prim. Čuješ, 157).

Ali naj to dejstvo kristjanu vzame njegov odpor proti komunizmu? Ni-

kakor! V skladu s principi ankete glede tega velja: Ko pravimo, da je komunizem reakcija na kapitalizem in socialne grehe preteklosti in da je zato šiba božja, je to le zgodovinsko-filozofska in teološka razlaga nastanka komunizma, ne pa njegovo opravičilo. Zablode ne moremo opravičevati. Tako indirektni odpor proti njemu res vključuje najprej odpravljanje vzrokov, ki so do komunizma privedli. A to ni edini potreben odpor proti komunizmu. Ob konkretnem srečanju z zablodo danes je potreben proti njej tudi direktni odpor na doktrinarnem področju in v realnem življenju (kolikor je zabloda, krivica in zločin, npr. tudi obramba življenja nedolžnih).

V anketi ni vprašanje direktno o našem odnosu do komunizma, pa je odklonilno stališče nujno vključeno pri vseh, ki ga označujejo kot zablodo.

Glede odnosa Slovencev do komunizma v preteklosti in v zvezi s kolektivno krivdo „Marijinega naroda“, ki bi „o njem bilo težko še trditi, da je katoliški narod“, beremo v anketi zanimivo misel: „Pričakovati bi bilo, da bi se vera po „osvoboditvi“ bolj ohranila, če bi bili res tako dober katoliški narod, kot si predstavljamo“ (Ambrožič, 144, prim. 145). — Globlje poglede v to vprašanje nam podaja anketa na drugem mestu, ki govori o uničenju „kmetskega etosa“, pa izrečno omenja v zvezi tudi vero in vernost v domovini, ki naj bi zanjo veljalo podobno. Loči pri tem stari in mladi rod, kar je važno, in podaja metode režima, kako streti kmeta, vas, kmetski etos, izkoreniniti iz tega zlasti mladino in si jo asimilirati. Tako razlaga propad kmetskega etosa, kar naj podobno velja tudi o verskem razdejanju v domovini, predvsem iz dejavnosti komunizma, iz njegovih rafiniranih in nasilnih metod, ki povzročajo veliko škodo med mladino, ne glede na formiranost naših ljudi v domovini v preteklosti (prim. Puš, 188 sl.).

Podobno beremo v kritiki odnosa dela vernih Slovencev do komunizma v preteklosti: „Najbrž bi se sedaj Cerkvi doma godilo nekoliko bolje, če bi bili med vojno malo „naivnejši“ (Ambrožič, 144; „naivnejši“ v smislu, kot na tem mestu malo prej razloženo: da bi imeli več dejavne krščanske ljubezni). Med vojno so doma v imenu ljubezni nekateri obsojali oborožen odpor med ljudstvom proti komunizmu (ni rečeno, da je v anketi to mišljeno). Tudi komunisti danes večkrat doma svoje nastopanje proti Cerkvi in veri utemeljujejo z zadržanjem duhovščine med komunistično revolucijo. Ali je to le pretveza, ali bi bilo res kaj bolje, če se komunizmu ne bi bili uprli, ali celo morda slabše glede položaja Cerkve? Kdo ve? Tu navajamo le mnenja. — Drugod anketa poudarja brezverski in protiverski značaj komunizma in njegove varljive metode (veri obljublja svobodo, v preganjanju najde pretvezo). „Videli smo in vidimo, kako komunizem tudi pri nas doma, zdaj s silo zdaj z zvijačo, poskuša iz javnega in zasebnega življenja iztrebiti vse, kar spominja na Boga. Borba komunizma proti Bogu in proti Cerkvi poteka iz njegovega bistva samega; zdaj pa zdaj more res sicer iz taktičnih razlogov dati videz, kot da se je spoprijaznil z dejstvom Boga, toda...“ (Čretnik, 152). „Kot katoličan in kot duhovnik odklanjam komunizem zaradi militantnega ateizma“ (Zdešar, 207).

O boju proti komunizmu in evropskemu liberalizmu nekdo meni, da je to bila „borba proti obema, ki je vodila v glavnem do žrtev, ne pa do uspeha“ (Cuješ, 157).

O odnosu kristjanov in krščanskih Slovencev do komunizma v sedanjosti in bodočnosti najdemo v anketi tele misli:

Na nekem, že omenjenem mestu beremo, da je sicer „komunizem za katoličana nesprejemljiv v osnovi, v materialistični podlagi, postane pa sprejemljiv v

marsikaterih konkretnih manifestacijah svojega programa“; misli ob tem predvsem na „nekatero ekonomske in politične manifestacije komunističnega reda“ (Veikinja, 204). Ta „sprejemljivost“ vsekakor pri avtorju ne pomeni sprejemati komunizem, ampak s tem le označuje domnevne pozitivne elemente v njem. Zakaj komunizem po splošnih ugotovitvah anketirancev ni le v nekaterih gospodarsko-socialnih manifestacijah, do katerih danes vodijo tudi druge socialne sile, ampak zaključen in v bistvu ekskluziven svetovni nazor, kjer ne moremo nekaj izbirati in drugo pustiti.

Drugod: „Dejstvo, da komunisti še niso pripravljeni na iskren dialog, ne onemogoči, da se ne bi učili pri njih“ (Ambrožič, 144); misli učenje ne gospodarsko-socialnem področju; misli še drugih avtorjev o tem smo že navajali).

Splošno vidijo v direktnem boju proti komunizmu (ne le v indirektnem, ki je v doslednem življenju po krščanskih principih) posebno zgodovinsko poslanstvo protikomunističnih emigracij v zahodnih deželah. „Ni res, da posameznik ne more nič narediti... Dosledno zadržanje poedinca, s katerim nikdar ne služi komunističnim namenom, je mogočno orožje, ki ga ni podcenjevati... Še se more kaj rešiti, čeprav je ura pozna — in še je mogoče pred zgodovino opravičiti smisel našega begunstva, če ne bomo molče gledali, kako se doma podira kmečki dom — steber slovenstva. V tem je poslanstvo slehernega resničnega in zvestega Slovenca brez izjeme“ (Puš, 189). — Primerjaj na drugem mestu: „Emigrantska bolezen — podzavestno domotožje in spomini na preteklost... Zamrzniti v obsebnem stanju leta 1944 je nesmisel in zahteva, da slovenski škofje in duhovniki ohranijo medvojno zadržanje do komunističnih oblasti, je le znak zmotnega prepričanja, da se usoda slovenske Cerkve odloča v zamejstvu... In svojo krščansko dinamiko moramo izraziti v konkretni stvarnosti novih domovin“ (Ambrožič, 145).

Protikomunistični borec v komunistični revoluciji: „Če bi se kolo zgodovine zavrtelo nazaj v leto 1942, bi brez pomisleka šel isto pot Kalvarije Slove: cev še enkrat, le z večjo silo, obogateno s temeljitim spoznanjem zločinskega komunizma“ (Bitenc, 151).

O boju človeka za svoje temeljne pravice proti komunizmu in sorodnim sistemom pravi nekdo: „Ali je ta stalna borba za vse, kar je najbolj pristnega človeku, brezupna? Ako se boj nekega dne ne bo več nadaljeval, in to pod težo različnih propagand, ki ponižujejo in poživalijo človeka, ali pod bičem terorja, prikritega ali krvavega, ako se bo zalet svobodnega duha, prenesen od rodu do rodu, nekega dne utrudil — samo in samo tedaj bo imel človek pravico, da obupa“ (Struna, 203).

+

To je v neki sintezi podana bogata vsebina ankete, ki v njej predstavnik iz osrčja slovenske emigracije po zadnji vojni iskreno izpovedujejo svojo misel o današnjem komunizmu.

V tej sintezi je vsebina ankete gledana kot celota in so iz nje v nekega sistemu podane glavne, kot neke ogrodne misli celote. Iz tega sledi, da tu navedeni citati ne označujejo še vsakega posameznega avtorja, iz katerega so vzeti, ker so iztrgani iz celote njegovega odgovora, ki je pri vseh po vsebini tehten.

Nekateri značilni citati se v tej sintezi ponavljajo, a pod različnimi vidiki, kot ga pač tisto mesto določa.

Priobčamo to sintezo, da sobratom olajša branje zanimive ankete in si bo v okviru te celote vsak še laže ustvaril samostojno sodbo o problemih, ki jih bo ob branju srečeval.

F. G.

ODŠLI SO PRED NAMI

MSGR. STANKO PREMRL

Dne 14. marca t. l. je umrl v 84. letu starosti eden največjih sodobnih slovenskih glasbenikov msgr. Stanko Premrl. Pokopali so ga 17. marca na pokopališču pri Sv. Križu.

Bil je doma iz št. Vida pri Vipavi. Rodil se je 28. septembra 1880. Ljudsko šolo je obiskoval v domačem kraju, gimnazijo v Ljubljani. Po maturi l. 1899 je študiral bogoslovje v Ljubljani. V duhovnika je bil posvečen l. 1903. V Ljubljani se je že kot gimnazijec pri Glasbeni matici učil glasbene teorije in klavirja. Postal je pomožni organist na šentjakobskem koru. L. 1904 je po enoletni kaplanski službi na Vrhniki odšel na dunajski konservatorij študirat kontrapunkt, kompozicijo, klavir, orgle, petje, istočasno pa na univerzi glasbeno zgodovino, estetiko in filozofijo. L. 1908 je z odliko in nagrado dovršil konservatorij, jeseni istega leta pa tudi z odliko opravil državni izpit iz glasbe (orgle in petje). V letih 1908/9 je kot prefekt v Alojzijevišču in na orglarski šoli v Ljubljani poučeval klavir, orgle in petje, l. 1909 je postal stolni vikar in organist ter ravnatelj pevskega zbora v stolnici. Za Foersterjem je prevzel tudi vodstvo orglarske šole, pouk v harmoniji, kontrapunktu, klavirju in orglah ter uredništvo glasbenih priloge Cerkvenega glasbenika, od leta 1911 do 1945 še vse uredništvo Cerkvenega glasbenika in upravo. Med tem je bil še odbornik v Cecilijanskem društvu, v Glasbeni matici, Cecilijanskem društvu za stolno župnijo, v Podpornem društvu organistov, v Pevski zvezi, član škofijske cerkveno-glasbene komisije in nadzornik organistov v ljubljanski in vrhniški dekaniji. L. 1915 je dobil beneficij sv. Barbare pri ljubljanski stolnici, vodil petje v ljubljanskem semenišču (1917) in učil glasbo na teološki fakulteti; od leta 1919 do 1939 je na ljubljanskem konservatoriju poučeval harmonijo, pozneje še orgle in glasbeno oblikoslovje. Od leta 1921 do 1932 je bil pri državnih izpitih iz glasbe izpraševalec za harmonijo, glasbeno oblikoslovje in orgle. Leta 1939 je postal redni profesor na Glasbeni akademiji. Leta 1945 je bil upokojen.

Glasbeni strokovnjak za pok. Premrlo v prikazu njegovega glasbenega in skladateljskega dela ugotavlja, da pomeni Premrl v cerkveni glasbi s svojo „držno harmonizacijo prelomnico z dotodanjim skladateljstvom: s svojim glasbeno-vzgojnim delom in izredno produktivnostjo (samo cerkvenih skladb je preko 1000, orgelskih 600, moških zborov 40, ženskih in mladinskih zborov pa 70) je Premrl postal in ostal osrednji in najmarkantnejši predstavnik tovrstne glasbe v let. 1898 do 1950.“

Glavno Premrlovo delo je povezano s cerkveno liturgijo. Obsega 10 latinških maš. Med drugimi, maši sv. Lavrencija, sv. Kristine, orkestralne v čast sv. Jožefa, sv. Nikolaja, sv. Družine. Neobjavljene maše so še v čast presv. Krist. sovemu Telesu, Blažene Matere božje in Vseh svetnikov; trije Rekvijemi, dva sta še neobjavljena.

Njegov lirizem se najbolj uveljavlja v pesmih za moški, ženski in mešani zbor, ki so v zvezi z bogoslužjem. Sem spadajo številne mašne pesmi, Marijine, svetniške, božične, velikonočne, postne, obhajilne in blagoslovne pesmi. (Np. Marija, dobrotno nam ohrani itd., itd.)

Podobnemu namenu služijo Premrlove orgelske skladbe. Že leta 1912 je izdal 100 orgelskih preludijev. L. 1924 so izšli Preludiji in kadence, 1931 65 orgelskih iger, l. 1936 nove Premrlove Orgelske skladbe, l. 1943 štiri skladbe za orgle, l. 1942 20 božičnih preludijev, zatem 25 orgelskih prediger in mediger k cerkvenim ljudskim pesmim. Tega leta so izšle tudi Premrlove Variacije na Skrupovo papeško himno. Naslednjega leta je objavil 40 skladb za orgle, Preludij in fuga v A duru, l. 1944 Predigro in medigro za orgle.

Številne so tudi Premrlove skladbe za posebne cerkvene priložnosti. Med drugimi Pozdrav vladiki (1928), Tebe Boga hvalimo (1933), Te Deum za moški zbor in orkester (še neobjavljeno), Cerkevna koračnica za trobila (1937), Oratorijska kantata sv. Jožef na besedilo Silvina Sardenka v 7 slikah za sopran, bariton, mešani zbor in orkester. Prvič so jo izvajali l. 1951.

Premrl je prav tako znan kot urednik številnih zbirk pesmi. Sem spadajo razne cerkvene pesmarice, zbirke božičnih in velikonočnih pesmi, raznih Marijinih pesmi in podobno.

Sodeloval je skoro pri vseh slovenskih glasbenih publikacijah. Pa tudi v raznih inozemskih. Znan je tudi po instrumentaciji lastnih in tujih kompozicij.

Isti ocenjevalec Premrlovega glasbenega stvariteljskega dela pravi, da je cerkveno glasbo „po kvaliteti vzporedil s svetno, se kompozicijsko obogatil s pridobitvami moderne glasbe in ustvaril svojski, mistično poglobljeni slog“.

Pokojni Stanko Premrl se je pa udeleževal tudi na področju svetne glasbe. Med drugim je napisal za klavir Temo v variacijami v E duru (1940), Sonatni stavek za gosli in klavir (1941). Neobjavljeni sta še skladbi za orkester Skerco v A molu, in Simfoneta v A duru. Da je bil izreden psiholog otroške duše, je potrdil z zbirko 10 mladinskih pesmi (1941). Sodeloval je dalje pri raznih mladinskih zbirkah. S svojimi številnimi samospevi, dvospevi, kupleti in zborovskimi pesmimi (nad 70) je tudi izpričal, „da mu je kot liriku, pri katerem odloča čustvena plat, da lepoti rad žrtvuje tehnično organske elemente, pesem najbližja“.

Kot glasbeni teoretik je pok. Premrl obravnaval vse probleme cerkvene glasbe, poročal o glasbenih novostih, o sodobnih in drugih cerkvenih skladbah ter domačih in tujih skladateljih. Ocenjeval je tudi domače in tuje skladbe. Teh ocen je nad 500.

Smrt msgr. Stanka Premrla, skladatelja, glasbenika in orgelskega virtuozu, je za slovensko cerkveno in svetno glasbeno življenje ter ustvarjanje silovit udarec ter izguba.

Njegovo glasbeno ustvarjanje ter vzgojno delo je tolikšno, da se bo njegovo ime imenovalo vedno v vrsti največjih slovenskih kulturnih mož.

Msgr. Stanko Premrl je umrl v nedeljo, 14. marca, opoldne, povsem nenadoma, saj je bil zjutraj še pri maši. Po smrti je tri dni ležal v alojzijeviški kapeli, kamor so ga prišle kropit velike množice vernih Ljubljancev. V sredo popoldne so ga prenesli v stolnico, kjer je bila maša z aduščnico, ki jo je daroval stolni prošt dr. Stanko Lenič, ob prisotnosti nadškofa, kapitlja in bogoslovcev ter polne cerkve ljudstva. Msgr. Lenič je ob evangeliju imel zelo lep nagovor. Na koru so nato zapeli pokojnikov Requiem.

Drugi del poglednih slovesnosti pa je bil na Žalah. Tu se je od pokojnika poslovil prof. Ramošč, ki je izrekel prisrčne besede v imenu Društva slovenskih skladateljev. Sprevod se je nadaljeval do cerkve Sv. Križa na pokopališče, kjer je opravil pogrebne molitve nadškof msgr. Jože Pogačnik, nakar so pokojnega monsignorja položili v grob blizu škofov Jegliča in Vovka. Ob grču je z izklesanimi besedami orisal lik Stanka Premrla sam nadškof. Poudaril je njegove

zasluge na polju cerkvene glasbe in ni pozabil tudi na njegove duhovniške vrline, ki so ga vse življenje odlikovale. V slovo so se oglasili še bogoslovci, ki so dolgoletnemu glasbenemu vzgojitelju celih generacij zapeli še zadnjo nagrobnico.

PRELAT JOSIP ŠIMENC

Dne 19. aprila 1965 je umrl. msgr. Josip Šimenc, apostolski protonotar in stolni dekan v Ljubljani. Z njim je ljubljanska nadškofija izgubila duhovnika izrednih kvalitiet, genialne nadarjenosti in junaških kreposti. Rodil se je 26. 2. 1888 v Podgori, župnija Dol pri Ljubljani. Dovoršil je klasično gimnazijo v Ljubljani kot gojencec Alojzijevišča. Po novi maši 1912 je šel za dve leti za kaplana v Postojno, odtam za prefekta v Zavod sv. Stanisiava. Po dveh letih je šel za kaplana v Predoslje za štiri leta, potem pa še za štiri leta v Naklo. Leta 1924 je šel za spirituala in kateheta mečanske šole pri uršulinkah v Škofji Loki. Veroučni izpit za kateheta srednjih šol je opravil v Parizu, na zavodu Aliance française. L. 1936 je dobil kanonikat pri ljubljanski stolnici in kot kanonik upravljal dve leti župnijo Naklo. L. 1938 je prevzel zelo odgovorno službo rektorja Zavoda sv. Stanislava. To službo je opravljal z veliko modrostjo v št. Vidu in pozneje v Baragovem semeniču v Ljubljani do razpusta zavoda. Po vojski se je ves predal dušnemu pastirstvu v stolnici in po Ljubljani. Njegova ljubezen se je razdajala predvsem bolnikom in umirajočim ter vsem, ki so v vrtincu življenja iskali Boga. Kljub hudi rakovi bolezni je vztrajal v tej apostolski službi skoro prav do konca: obiskoval bolnike po domovih in bolnišnicah, premagoval vse ovire, ker je za vsako, še tako veliko oviro videl neumrjivo dušo, ki ga je čakala.

Po zadnji vojski je opravljal tudi službo arhidiakona za Ljubljano, še prej je bil mnogo let nadzornik verouka po srednjih šolah. Leta 1952 je postal stolni dekan. Sv. oče ga je odlikoval: leta 1960 za hišnega prelata, leta 1964 pa za apostolskega protonotarja. Hvaležna Ljubljana se ga je ob smrti lepo spomnila in njegov pogreb 21. aprila na žalah je bil viden izraz te globoke hvaležnosti. Kot škofijski voditelj Apostolske unije je bil očetovski vodnik mnogim duhovnikom. Nekaj let je bil tudi urednik „Bogoljuba“, v katerega je pisal uvodne članke z izredno bistroumnostjo in posluhom za potrebe časa. Tudi njegove pridige so se močno razlikovale od običajnih pridig. V njih je bila grmada misli. Posebno zadnje čase je v teh svojih pridigah tako zelo poudarjal božjo dobroto in neskončno usmiljenost. Ena zadnjih njegovih besed je bila: „Prositate Boga zame, da bi prav trpel. Ne prosite, da bi ne trpel. Saj je trpljenje glavni faktor našega življenja.“

KANONIK JOŽEF KRES

Dne 7. aprila 1965 je umrl v Novem mestu Jožef Kres, kanonik kolegialnega kapitlja v Novem mestu, star 73 let. Rodil se je 6. marca 1892 v Škofji Loki, kasneje so se starši preselili v št. Peter pri Novem mestu. Gimnazijo je obiskoval v Novem mestu, posvečen je bil 29. 6. 1915. Kaplanoval je v Kranjski gori, Hrenovicah, Vodica in Bohinjski Bistrici. Devet let je bil župnik na Koprivniku v Bohinju, 18 let v Vavti vasi do 1. 1952. V tem času je tudi sedem let vodil kot prodekan novomeško dekanijo. Po prihodu iz zapora je bil tri leta župnijski upravitelj na Raki, leta 1957 pa je dobil novomeški kanonikat. Pokojni kanonik je bil zelo izobražen, urejen in blag duhovnik. Govoril je več tujih jezikov, zelo vestno študiral teologijo, imel velike talente za tehniko. Z velikim

veseljem se je pripravljaj na zlato mašo, ki bi bila v št. Petru letos na sv. Petra. Ko pa je pred veliko nočjo prevzel za obolelim kolegom veliko verouka in velikonočno previdevanje bolnikov, ga je po prehudem naporu najprej zadela rahla kap, nastopila tromboza, amputirali so mu desno nogo, a vse je bilo prepozno. Njegovo gorečnost v službi najlepše pove tale dogodek: Ko se je po kapi prebudil iz nezavesti in ugotovil dan in uro, je rekel: „Sedajle bi moral imeti verouk, zakaj me niste zbudili?“ Verniki Novega mesta, št. Petra, Vavte vasi, Rake in bližnjih župnij so mu izkazali vse spoštovanje ob njegovem veličastnem pogrebu v št. Petru 29. aprila.

Msgr. Janez Bogovič, duhovnik mariborske škofije, profesor v pokoju, častni konzistorialni svetnik, zlatomašnik, je umrl v Mariboru dne 12. febr. 1965. Rodil se je 18. dec 1882 v Artičah, mašniško posvečenje je prejel 25. jul. 1907.

Franc Žužek, župnik in dekan v pok. in častni kanonik zagrebškega stolnega kapitlja, je umrl v Soteski dne 18. februarja 1965. Rodil se je bil 21. nov. 1886 pri Sv. Gregorju, posvečen je bil l. 1912, služboval je dolga leta v zagrebški nadškofiji, nazadnje kot dekan v Glini, kjer si je med zadnjo vojno pridobil velike zasluge z reševanjem življenj pravoslavnih Srbov. Zadnja leta se je naselil v Soteski in zelo skrbno vodil to župnijo.

Msgr. Janez Atešek, duhovnik mariborske škofije, braslovški župnik v pokoju, bivši dekan, častni konzistorialni svetnik, zlatomašnik, je umrl 22. februarja 1965 v Braslovčah. Rodil se je 25. maja 1882 na Ljubnem, za duhovnika je bil posvečen 25. jul. 1907.

Alojzij Lesar, duhovnik Slovenskega Primorja, župnik v pokoju, je umrl po daljši bolezni 5. marca 1965 na Premu, kjer je bil naslednjo nedeljo 7. marca tudi pokopan. Na zadnji poti ga je spremljalo veliko število sobratov in lepo število vernikov. Pokojni se je rodil v Sodražici l. 1891, za mašnika je bil posvečen l. 1915. V Slovenskem Pri-

morju je deloval od l. 1918, kjer bo tudi čakal vstajenja.

P. Anton Prešeren DJ, generalni asistent za slovanske province, je umrl v Rimu v generalni hiši jezuitskega reda dne 7. marca 1965. (Glej nekrolog v tej številki!)

Msgr. Valentin Zupančič, starosta slovenskih izseljenskih duhovnikov, je umrl na svoji postojanki v središču rudarske pokrajine Pas-de-Calais v severni Franciji. Tu je bil tudi pokopan 23. 3. 1965 ob spremstvu zastopnikov mnogih slovenskih katoliških društev, ki so se zadnjikrat poklonili svojemu duhovniku, voditelju in očetu.

Pokojni se je rodil kot Ljubljčan l. 1883. Leta 1908 je postal kaplan pri župniku-planincu Aljažu na Dovjem. Od tam je prišel za nekaj časa k uršulin-kam v Ljubljano, nakar je nekaj let župnikoval v Polhovem Gradcu.

Pred drugo svetovno vojno se je pokojni monsignor odzval klicu slovenskih izseljencev, ki so prosili za stalnega duhovnika. V Franciji je deloval nad 35 let, kjer je bil med našimi izseljenci pravi misijonar, pa tudi socialni in kulturni delavec.

Janez Drešar, zlatomašnik, upokojeni župnik, je umrl dne 4. marca t. l. v Širju pri Zidanem mostu. Pogreb je bil 6. marca ob lepi udeležbi vernikov in duhovnih sobratov.

IZ RIMA

Novi kardinali. — Papež Pavel VI. je 22. febr. 1965 imenoval nove kardinale, med katerimi sta tudi zagrebški nadškof dr. Franjo Šeper ter praški nadškof Jožef Beran. Ta je bil pod komunisti 16 let v konfinaciji in nekaj let zanj sploh niso vedeli, ali še živi. Tajni razgovori med Vatikanom in sedanjo češko vlado so privedli do tega, da je kardinal Beran prejel dovoljenje za pot v Rim. Kardinal Beran se iz Rima ne bo več vrnil v Prago. Zato je Vatikan imenoval za njegovega namestnika na nadškofijskem sedežu v Pragi škofa Františka Tomašeka, ki je pred sedanjimi oblastmi v Pragi že prisegel.

Slovenski duhovnik — rektor novega zavoda „De pripaganda fide“ v Rimu. V misijonskem kolegiju De propagande fide, ki ima od leta 1962 naslov „papeška univerza“, deluje že od leta 1948 msgr. dr. Maksimilijan Jezernik kot profesor filozofije in pozneje tudi kot podravnatelj. V zavodu, ki se nahaja na enem od najlepših mest v Rimu, je število gojencev iz misijonskih dežel v zadnjih letih naraslo nad 300. Zato je kongregacija za širjenje vere oskrbela zgraditev novega zavoda v okolici Rima za vatikanskim gričem. V njem se bodo nahajali gojenci, ki bodo študirali filozofijo. Za rektorja tega novega zavoda je imenovan msgr. dr. Maksimilijan Jezernik. Zavod je zelo pomemben za katoliško Cerkev, ker se v njem vzgajajo številni bogoslovci iz misijonskih dežel, zlasti iz Afrike in Azije. — V novembru 1964 so ga slovenski ordinariji imenovali za prokuratorja, to je predstavnika vseh sloven-

skih škofij pri svetem sedežu. — Prvič v zgodovini se je zgodilo, da je na tako važno mesto v Rimu imenovan slovenski duhovnik. Zato je to imenovanje velika čast za slovenski narod in še prav posebej za mariborsko škofijo.

Spominska proslava. V nedeljo, 28. marca, so se rimski Slovenci v velikem številu udeležili spominske svečanosti za pokojnim patrom Prešernom, ki je bila v prostorih društva „Slomšek“. Sv. mašo je daroval za pokojnika njegov osebni prijatelj nadškof dr. Alojzij Fogar.

Po cerkvenem obredu je bila spominska prireditev v dvorani. Osrednja točka sporeda je bil govor č. g. Frančeta Dolinarja. Govoru č. g. Dolinarja so sledile priložnostne deklamacije. Prireditve so se udeležili tudi zastopniki drugih slovanskih narodov.

G. France Dolinar, naš znanstvenik-zgodovinar, je 28. aprila 1965 v Rimu obhajal 50-letnico svojega življenja. Čestitamo.

Jubilej č. m. Terezije Hanželič. V Rimu, v hiši v ulici Via dei Colli 10, preživlja pokoj zaslužna dolgoletna vrhovna predstojnica šolskih sester č. m. Terezija Hanželič. Pred leti je praznovala 60-letnico svojih redovnih obljub, 19. februarja t. l. pa je dočakala 90. leto svojega življenja. Čestitamo!

LJUBLJANSKA NADŠKOFIJA

Bogoslovni vestnik teološke fakultere v Ljubljani bo po 20 letih začel zopet redno izhajati, javljajo vesti iz domovine. Zamišljene so letno štiri številke, kot je bilo včasih, za sedaj v dveh zvezkih po dve številki. Tak zvezek naj bi imel 150 do 180 strani. Izšel naj bi

vsako leto spomladi in jeseni. Prvi zvezek letos izide ob koncu maja ali v začetku junija. Stal bo okoli 1.000 din. Obvestila naročajo, naj sporoči Teološki fakulteti v Ljubljani, kdor ne bi želel biti naročnik obnovljenega Bogoslovnega vestnika.

Različne vrste pogrebov so tudi v ljubljanski nadškofiji po zgledu drugih škofij na svetu za vselej odpravljene.

Družina, edini verski list v Sloveniji, po dovoljenju oblasti sme izhajati dvakrat mesečno v nakladi 65.000 izvodov. Naročnikov za to leto je 85.000. A dovoljenja za to naklado Družina od oblasti ni dobila, tudi ne na predlog, da bi zato zmanjšali obseg lista.

Za novo cerkev v Dražgošah je generalni vikar ljubljanske nadškofije dr. Stanko Lenič blagoslovil temeljni kamen. Kot znano, so bili Nemci med vojno staro cerkev požgali. Nova cerkev bo stala sredi vasi, a ne na istem mestu, kot je bila prejšnja. Pred požigom vasi so bili Nemci dovolili ljudem, da so iz cerkve sv. Lucije odpekljali notranjo opravo, med katero so zlasti dragoceni stari pozlačeni oltarji, ki so danes v škofjeloškem muzeju.

V cerkvi sv. Petra v Ljubljani je vsako nedeljo ob 15.15 popoldne maša, ki je namenjena v prvi vrsti neštetim obiskovalcem bolnikov v ljubljanskih bolnišnicah. Ta maša je bila oznanjena po vseh cerkvah nadškofije.

Liturgični tečaj za pripravo na reformirano maševanje po 7. marcu 1965 je bil za katoliške duhovnike splošno 23. do 27. februarja t. l. v malem semenišču v Zagrebu. Vsak večer je bila maša po novih navodilih, enkrat pa je bila tudi koncelebracija.

Štiri nove prefacije so bile dovoljene tudi škofijam v Jugoslaviji. Te so: za advent, sv. Rešnje Telo, posvečenje cerkve in za praznik patrona cerkve.

Cerkveno odlikovanje je prejel Anton Moder, bivši profesor v škofovih zavodih v št. Vidu nad Ljubljano, sedaj župnijski upravitelj na Dobrovi pri Ljubljani. Imenovan je bil za častnega konzistorialnega svetnika.

Doživetja — nesi naslov nova knjiga, ki so izdali, založili in razmnožili kapucinski bogoslovci v Ljubljani. Štepanjska 7.

Berila in evangelije, ki jih je izdala Slomškova založba v Celovcu, je na posredovanje Komisije za verska vprašanja SRS zvezni državni sekretariat v Beogradu dovolil preko državne založbe v Ljubljani uvoziti za liturgično rabo. Vsaka cerkev, ki ima redno božjo službo, bo prejela od škofije po en izvod. Berilo in evangelij pri mašah za ljudstvo se bosta odslej brala le iz te knjige, ki je posebej za liturgično rabo primerno opremljena.

Prosinodalni župniki svetovavci. Ker je prejšnjim župnikom svetovavcem že pred petimi leti pretekla doba, za katero so bili imenovani, so bili sedaj imenovani na to mesto: **Jože Bertonec**, župnijski upravitelj v Mengšu, **Radislav Kovačič**, župnijski upravitelj v Stopičah, in **Anton Vidmar**, župnijski upravitelj v Krškem.

Osebné spremembe: Mihael Sušnik, kaplan v Ihanu, je prejel bolniški dopust z bivanjem v Gozdu. — **Viktor Čadež** je bil na lastno prošnjo zaradi slabega zdravja razrešen dolžnosti dekana kamniške dekanije. Gre mu naslov „decanus emeritus“. — Za novega dekana kamniške dekanije in za duhovnega svetnika je bil imenovan **Marko Mihelič**, župnijski upravitelj v Kamniku.

Sprememba pri božji službi. — Od 7. marca dalje se zaradi liturgičnih novosti pri maši blagoslov z Najsvetejšim po maši ob nedeljah in praznikih več ne daje. Zato pa se bo eharistično

življenje pospeševalo tako, da bodo vernike navajali k popolnejšemu sodelovanju pri sv. maši, zlasti da bodo namesto blagoslova z Najsvetejšim prejemali Jezusa v svetem obhajilu. Blagoslov z Najsvetejšim je že tako, kot vedno, pri popoldanski božji službi.

Ker oznanila niso del bogoslužja, niso več ob evangeliju in homiliji, pridigi. Priporoča se kot najbolj primerno mesto za oznanila in tudi oklice na koncu maše po mašnikovem blagoslovu. Kdor jih je že vpeljal pred začetkom maše, jih more obdržati. Opravi jih v tem primeru v albi in štoli, nato se vrne v zakristijo in si nadene mašni plašč za mašo.

MARIBORSKA ŠKOFIJA

Pri Sv. Antonu v Slovenskih goricah so v adventu dobili tri bronaste zvonove. Blagoslovil jih je generalni vikar mariborske škofije dr. Jože Meško. Pri tej slavnosti so domači pevci zapeli pesem z naslednjim besedilom: „Pozdravljeni zvonovi mili! Glasove svoje združite in Bogu v čast prepevajte, v težavah nam tolažite prežalostno srce!“ Na zvonovih so pa napisali: „Vlit sem z darovi farancv župnije sv. Antona v času zasedanja II. vaticanskega koncila“.

Socialno zavarovanje. Od 1. marca 1964 dalje je v zvezi s pogodbo o socialnem zavarovanju omogočeno vsem duhovnikom, da se socialno zavarujejo brez vsake obveznosti do stanovskega društva. — Po pogodbi v zvezi z novim zakonom o pokojninah duhovnikom, ki se ugodnosti zavarovanja poslužijo, se štejejo službena leta od mašniškega posvečenja do 1. marca 1964, nato pa od dneva, ko so se socialno zavarovali. — Čas od 1. marca 1964, to je od sklenitve pogodbe do dneva zavarovanja se ne bo štel v službeno dobo.

Naslovi. Eden od glavnih namenov cerkvenega zbora je prilagoditev Cerkve potrebam današnjega časa, seveda v zadevah, ki so podvržene spremembam. Na cerkvenem zboru je bila ponovno izražena želja, da se v Cerkvi vidno uveljavi duh evangeljske preprostosti tudi v oblekah in raznih naslovih. To se bo gotovo izvršilo. Čeprav poedini škofje nismo poklicani, — pravi škof — da bi uvajali v tem pogledu spremembe, vendar za svoje področje lahko izrazimo željo, da se dosedanji naslovi „prevzvišeni“, „eksclenca“ opuste. Nekateri škofje so to že storili. Isto naj se uveljavi tudi v mariborski škofiji. Vsi smo po Kristusovem evangeliju med seboj bratje in sestre (Mat 23, 9), duhovniki s škofom pa smo vernikom duhovni očetje (1 Kor 4, 15).

Papeška odlikovanja so prejeli tile duhovniki: **dr. Josip Meško**, generalni vikar in stolni prošt, je bil imenovan za apostolskega protonotarja ad instar participantium. — Za monsinjorja sta bila imenovana: **Gregor Zafošnik**, profesor in regens chori v Mariboru; **Ivan Žličar**, profesor in ravnatelj Slomškovega dijaškega semenišča v Mariboru.

Osebnne spremembe v mariborski škofiji: **Bejok Janez**, župnik v Pečarovcih, je bil imenovan za soupravitelja župnije Kančevci. — **Črnenšek p. Albin**, OFM, kaplan pri Sv. Mariji v Mariboru, je imenovan za vikarja namestnika (excurrento) pri Spodnji Sv. Kungoti. — **Drofenik Karel**, kaplan v Pišecah, je imenovan za župnijskega upravitelja v Sromljah. — **Halas Franc**, župnijski upravitelj v Kančevcih, je bil razrešen službe in nastavljen za kaplana v Vidmu ob Savi. — **Vrhovšek Simon**, župnik v Artičah, je razrešen souprave župnije Sromlje.

Prof. Gregor Zafošnik je priredil kratko šolo za harmonij in orgelski pe-

dal. Šola je namenjena pripravnikom za organiste in organistinje. V njej je najnujnejše iz teorije in tehnike igranja.

PRIMORSKA

Novomašnik Jožko Markuža. Dne 17. aprila 1965, na veliko soboto, je bil v Rimu posvečen po vzhodnem obredu v duhovnika g. Jožko Markuža, doma iz Nabrežine v goriški nadškofiji. Slovensko srednjo šolo je dovršil v Gorici, kjer je bil gojenec Alojzijevišča. Ker je bil vnet za vzhodna vprašanja, je šel v Rim v Russicum. Obiskoval je Gregorijansko univerzi. Novo mašo je imel na belo nedeljo doma v Nabrežini v vzhodnem bizantinskem obredu. Ko dovrši študije, se bo posvetil delu med vzhodnoslovanskimi verniki.

Apostolski administrator za Slovensko Primorje, msgr. dr. Janez Jenko, je izdal odlok o spremembah v bogoslužju. Brali so ga pri službah božjih v nedeljo, 24. in 31. januarja ter 7. februarja 1965.

Da bi se po vseh župnijah Slovenije pridigalo po enotnem sistemu, je tudi v Slovenskem Primorju predpisano pridigati po osnutkih, ki jih izdaja ljubljanski nadškofijski ordinariat.

Katehetski odbor za Slovensko Primorje sestavljajo naslednji duhovniki: Albert Metlikovec, Franc Godnič, Vinco Črnigoj, Jože Milič in Franc Bole.

Liturgični svet sestavljajo: Andrej Simčič, Filip Kavčič, Svetko Gregorič, Franc Stegelj, Bernardin Godnič.

Glasbeni svet sestavljajo: Dominik Pegan, Brunoslav Podobnik, Stanko Medvešček in Vladko Pirih.

V svet za cerkveno umetnost so imenovani: Franc Stegel, Franc Koritnik, Franc Drole, Milko Margon in Joško Kovačič.

Za službene cenzorje apostolske administrature za Slovensko Primorje so imenovani: Ivan Kobal st., Viktor Kos in Rudolf Zafran.

Mašniška jubileja v letu 1965. Zlato mašnik **Alojzij Lesar**, roj. 10. 9. 1891 v Sodražici, mašnik 22. 6. 1915, sedaj župnik v pokoju na Premu. — Srebrnomašnik **Dominik Pegan**, roj. 13. 4. 1915 v Ponikvah, mašnik 26. 5. 1940, sedaj župnijski upravitelj v Dekanih.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Novi papeški prelat. Rev. Albin **Gnidovec**, župnik fare sv. Cirila in Metoda v Rock Springsu, je bil imenovan za hišnega prelata papeža Pavla VI. Novi papežev hišni prelat je bil posvečen v duhovnika l. 1918 v Ljubljani. V USA je prišel l. 1928 in je bil najprej kaplan pri fari sv. Lovrenca, po treh letih pa je bil imenovan za župnika na fari, kjer še sedaj s toliki uspehi deluje. K visokemu cerkvenemu odlikovanju iskreno čestitamo.

NOVE RUBRIKE ZA DUHOVNIKA PRI NAVADNI MAŠI

a) Mašnik se odslej pokriža pri maši samo trikrat: na začetku, pri Oproščenju, odvezo... in pri molitvi Suplices te rogamus v kanonu.

Ostane pa seveda križanje pri evangeliju kot doslej.

b) Paramenti pri oblačenju in slačenju se ne poljubljajo.

c) Odpadejo vsi prikloni pri slavi in veri (razen onega pri besedah „in se je vtelesil“), pri vseh pozivih Molimo in pri Zahvalimo se Gospodu našemu Bogu. Ostanejo pa vselej prikloni pri Jezusovem in Marijinem imenu in pri Slava Očetu in Sinu... Priklonimo se vedno v smeri, v kateri že stojimo.

č) Na začetku slave in vere ne razprostre rok, ampak jih držimo sklenjene.

d) Pri darovanju mašnik naliva vino in vodo v kelih sredi oltarja. Šele za umivanje rok gre na desno. Vrčki se ne postavljajo na oltar, sprejema jih iz rok.

e) Molite bratje govorimo do konca z enakim glasom ves čas obrnjeni k ljudem. Odgovore lahko vsi verniki ali le ministrant, Amen odpade.

f) Hvalospjev: Pri Gospod z vami so roke na oltarju, pri Kvišku srca jih dvignemo, pri Zahvalimo se jih sklenemo, pri začetku hvalospjeva jih razprostremo, pri Svet stojimo pokonci s sklenjenimi rokami.

g) Pri spominu živih ima mašnik sklenjene roke, glave ne skloni. Tudi pri spominu rajnih le razprostre in sklene roke, jih nič ne dvigne in ne skloni glave. Oči sme imeti uprte v hostijo. Ob koncu molitve se tudi ne prikloni.

h) Pri treh predobhajilnih molitvah ni potrebno, da bi mašnik gledal v hostijo. Lahko bere molitve iz knjige. Po zaužitju tudi ne skloni glave.

i) Pri obhajilu vernikov duhovniku ni treba moliti Gospod, nisem vreden; to molijo samo verniki (trikrat).

j) Ko ob koncu maše mašnik daje blagoslov, se pri besedi Bog ne prikloni.

k) Pri prošnjah za vse potrebe ima mašnik sklenjene roke tudi pri sklepni molitvi, ki se moli v ferialnem tonu.

l) Rubrike „demissis oculis“ ni več.

m) Pri previdevanju je takle spored: po kropljenju hiše je najprej spoved, nato Spovem se in papežev blagoslov, maziljenje in obhajilo.

V pristopnih molitvah v začetku maše se izpusti psalm 42

(Po molitvi za vse potrebe mašnik najprej poljubi oltar, šele potem začne s darovanjem. Prvi poljub oltarja po vstopnih molitvah in ta na začetku evharistične daritve sta močno poudarjena.)

Na koncu „Molite, bratje“ mašnik ne reče Amen, ampak takoj glasno moli (ali poje) „tiho“ molitev. Ko strežnik z ljudstvom odgovori Amen, mašnik pripravi knjigo za predglasje in začne z „Gospod z vami“.

Pri besedah „benedicis et praestas nobis“ mašnik z desno roko odkrije kelih in s poklekom počasti zakrament. Tedaj vstane in špoštljivo vzame hostijo med palec in kazalec desne roke, z levo vzame kelih in ga nekoliko dvigne s hostijo vred, ki jo drži nad kelihom, in glasno moli (ali poje): Per ipsum... do Per omnia saecula saeculorum. Ko vsi odgovorijo Amen, postavi mašnik hostijo in kelih na korporal in si, če je potrebno otre prste, pokrije kelih s palo in s poklekom počasti zakrament.

Takoj po končanem očenašu mašnik z razprostrtimi rokami glasno moli (ali poje) Reši nas. S pateno se ne križa in je ne poljubi. Pri besedah „Varni pred vsakim nemirom“ odkrije kelih, poklekne, vstane in dene hostijo na pateno, ki jo je prej obrisal s purifikatorjem; nato vzame hostijo in stori vse kot do sedaj.

Po abluciji se ne prenaša mašna knjiga, ampak ostane, kjer je bila. Mašnik bere na sredi oltarja obhajilni spev in poobhajilno molitev.

Zadnji evangelij odpade, „Leonove“ molitve po maši so odpravljene.

